

PRZEGLĄD WYBORCZY

*

Biuletyn informacyjny

3-4/2006

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Zespół w Krajowym Biurze Wyborczym
Alicja Kicińska
Marcin Lisiak
Redakcja - Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Grzegorz Gąsior

Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” Krajowe Biuro Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	5
* Informacja o działalności Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w 2005 r.	5
* Informacja o realizacji przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu	45
* Informacje ,wyjaśnienia ,opinie	57
* Wymiana doświadczeń i upowszechnianie prawa wyborczego	60

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

- * Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 5 posiedzeń w dniach 6 i 20 marca oraz 3, 10 i 24 kwietnia 2004r.
- * Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła informację o swojej działalności i działalności Krajowego Biura Wyborczego w 2005 r. i przekazała ją Prezydentowi RP, Marszałkowi Sejmu i Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów.

Informacja

o działalności Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w 2005 r.

I. Podstawa prawna i zakres działania

1. Państwowa Komisja Wyborcza działa zgodnie z ustawowo określoną właściwością jako stały najwyższy organ wyborczy w sprawach przeprowadzania wyborów, złożony z 9 sędziów: po 3 sędziów z Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego (art. 36 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP)*. Zakres właściwości Państwowej Komisji Wyborczej obejmuje zadania i czynności określone w ustawach:
  - z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544 ze zm.¹),
  - z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm.²),
  - z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz.U. Nr 25, poz. 219),

---

* Skład Państwowej Komisji Wyborczej jest następujący: przewodniczący-Ferdynand Rymarz, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; zastępcy przewodniczącego - Jan Kacprzak, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego i Stanisław Kosmał, sędzia Sądu Najwyższego; członkowie - Stefan Jaworski, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Andrzej Kisielewicz, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Andrzej Mączyński, sędzia Trybunału Konstytucyjnego; Włodzimierz Ryms, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Stanisław Zabłocki, sędzia Sądu Najwyższego; Tadeusz Żyznowski, sędzia Sądu Najwyższego. Funkcję sekretarza Komisji pełni Kierownik Krajowego Biura Wyborczego Kazimierz W. Czaplicki.

- z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 ze zm.³), a w zakresie wyborów do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic w m.st. Warszawy-w ustawie z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 41, poz. 361 i Nr 127, poz. 1087),
- z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. Nr 113, poz. 984 ze zm.⁴),
- z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz.U. Nr 57, poz. 507 i Nr 85, poz. 782),
- z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. Nr 88, poz. 985 ze zm.⁵),
- z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 ze zm.⁶),
- z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679 ze zm.⁷),
- z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428 ze zm.⁸)
- z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U. Nr 62, poz. 688).

Zadania w zakresie wyborów organów jednostek samorządu terytorialnego przeprowadzanych w toku ich kadencji wynikają także z ustaw:

- z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.⁹),
- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zm.¹⁰),
- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 ze zm.¹¹).

Ponadto, wykonanie zadań określonych w ustawach wyborczych oraz w ustawie o partiach politycznych wymaga stosowania przez Państwową Komisję Wyborczą także przepisów innych ustaw, w szczególności ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych

osobowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.¹²), ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.¹³), ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2001r. Nr 79, poz. 855 ze zm.¹⁴), ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.¹⁵), ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz.U. z 2001r. 87, poz. 960 ze zm.¹⁶).

2. Pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach organizacji wyborów samorządowych są komisarze wyborczy powołani na podstawie art. 15 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie powołania komisarzy wyborczych na kadencję w latach 2003-2008 została ogłoszona w Monitorze Polskim z dnia 30 lipca 2003 r. Nr 38, poz. 559. W toku kadencji zaszły następujące zmiany komisarzy wyborczych: z funkcji Komisarza Wyborczego w Częstochowie został odwołany sędzia Maciej Pacuda, a powołany sędzia Sądu Apelacyjnego w stanie spoczynku Edward Przesłański; na Komisarza Wyborczego w Opolu II w związku z wygaśnięciem funkcji pełnionej przez sędziego Tadeusza Domińczyka, został powołany sędzia Sądu Okręgowego w Opolu Jarosław Benedyk. Komisarze Wyborczy pełnią ponadto na podstawie ustaw, inne funkcje wyborcze. I tak w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach posłów do Parlamentu Europejskiego wchodzi oni z urzędu w skład okręgowych komisji wyborczych jako ich przewodniczący (art. 15 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta RP, art. 44 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, art. 17 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego). Są także w zakresie ustawowo określonym organami przeprowadzającymi referenda ogólnokrajowe i referenda lokalne dotyczące odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji (art. 10 pkt 2 ustawy o referendum ogólnokrajowym, art. 23, art. 49, art. 50 ustawy o referendum lokalnym).
3. Warunki organizacyjno-administracyjne, finansowe i techniczne związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów i referendów, obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych oraz inne określone prawem zadania w zakresie funkcjonowania systemu wyborczego zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze, którego terenowymi jednostkami organizacyjnymi są delegatury. Zgodnie z art. 55 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu organizację Krajowego Biura Wyborczego i zakres działania określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Kierownika Krajowego Biura Wyborczego (M.P. z 2002 r. Nr 3, poz. 60 oraz z 2003 r. Nr 5, poz. 65). Szczegółową organizację oraz właściwość rzeczową jednostek organizacyjnych Biura określa

zarządzenie Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z dnia 24 stycznia 2003 r. (www.pkw.gov.pl)

II. Realizacja zadań ustawowych w 2005 r.

Głównymi zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w 2005 r. było przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do Sejmu i do Senatu oraz wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

1. Wybory do Sejmu i do Senatu

- 1) Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 23 maja 2005 r. wyznaczając ich datę na niedzielę 25 września 2005 r. (Dz.U. Nr 92, poz. 767). Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po ogłoszeniu postanowienia Prezydenta RP przystąpiła do realizacji zadań i czynności wyborczych: obwieszczenie o zarządzeniu wyborów wraz z informacją o okręgach wyborczych i siedzibach okręgowych komisji wyborczych zostało podane do publicznej wiadomości przez rozplakatowanie oraz na stronie internetowej www.pkw.gov.pl; występowano do właściwych ministrów o wydanie wymaganych ustawowo aktów prawnych; równolegle Komisja podjęła prace nad wydaniem własnych aktów przewidzianych w ustawie oraz zapewniła pomoc prawną i organizacyjną w realizacji czynności organom i podmiotom wyborczym.
- Zgodnie z upoważnieniem przewidzianym w Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, zwanej dalej Ordynacją wyborczą, właściwi ministrowie i Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wydali bądź dokonali niezbędnych zmian w aktach wykonawczych dotyczących prowadzenia i aktualizacji rejestru wyborców i spisu wyborców; utworzenia obwodów głosowania dla wyborców przebywających za granicą i na polskich statkach morskich oraz sporządzenia spisu wyborców dla tych obwodów; należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w związku z wykonywaniem zadań w komisjach; rozpowszechniania audycji wyborczych; sprawozdań finansowych z wyborów; postępowania z dokumentami z wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza systematycznie współdziałała w sprawach wydania tych aktów prawnych, opiniowała i konsultowała projekty, zgłaszała propozycje stosownych regulacji oraz uwagi i wnioski.

- Państwowa Komisja Wyborcza wykonując ustawowe upoważnienie: uchwaliła regulaminy okręgowych i obwodowych komisji i wzory ich pieczęci; ustaliła wzory formularzy i protokołów dotyczących przyjmowania zgłoszeń i rejestrowania okręgowych list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów; wzory kart do głosowania oraz sposób ich drukowania i dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym; sposób sporządzania i przekazania kart do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; warunki i sposób wykorzystania w wyborach techniki elektronicznej; tryb i zasady przekazywania informacji o „frekwencji” w trakcie głosowania; wzory protokołów głosowania w obwodzie i w okręgu wyborczym; wzór zaświadczenia dla męża zaufania; tryb przekazywania wyników głosowania z obwodów utworzonych na granicą i na polskich statkach morskich. Wydała ponadto szczegółowe wytyczne dla komisji wyborczych dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów; zasad i trybu przeprowadzenia głosowania; postępowania z dokumentami z wyborów.
- Dla przeprowadzenia wyborów powołane zostały okręgowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze.

Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 18 lipca 2005 r. powołała okręgowe komisje wyborcze. W ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy. W 5 Okręgowych Komisjach Wyborczych: w okręgu nr 12 w Chrzanowie, nr 20 w Warszawie II, nr 26 w Gdyni, nr 29 w Gliwicach i nr 30 w Rybniku, w których nie było możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego przez komisarza wyborczego, przewodniczących - zgodnie z art. 44 ust. 4 Ordynacji wyborczej - wybrano ze składów komisji. Łącznie w skład 41 okręgowych komisji wyborczych zostało powołanych 374 sędziów, w tym: 2 sędziów Sądu Najwyższego, 6 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz 2 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 23 sędziów sądów apelacyjnych, 157 sędziów sądów okręgowych i 184 sędziów sądów rejonowych. 23 okręgowe komisje wyborcze powołano w składach 10-osobowych, a 18 komisji-w składach 8-osobowych.

Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast, a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Powołano 25.165 obwodowych komisji wyborczych, w tym 161 komisji za granicą i 5 komisji na polskich statkach morskich. W skład obwodowych komisji powołano 268.250 osób. Do komisji obwodowych, zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, powołano osoby zgłoszone przez peł-

nomocników komitetów wyborczych oraz po jednej osobie wskazanej odpowiednio przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), konsula bądź kapitana statku. W przeważającej większości obwodów głosowania powołano komisje w maksymalnych 11-osobowych składach, przy tym w wielu obwodach liczba zgłoszonych kandydatów była większa od ustawowego maksymalnego składu komisji i konieczne było przeprowadzenie publicznego losowania składów.

- Utworzono zostało 25.165 obwodów głosowania, w tym: 24.999 obwodów za obszarze kraju, 161 obwodów za granicą i 5 obwodów na polskich statkach morskich. Wśród 24.999 obwodów w kraju – 1186 obwodów utworzono w szpitalach i zakładach pomocy społecznej oraz – 180 obwodów w zakładach karnych i aresztach śledczych.
- W trybie i terminie wymaganym Ordynacją wyborczą zostały sporządzone spisy wyborców. Ogółem w spisach ujęto 30.229.031 osób.

Generalnie spisy zostały sporządzone prawidłowo. Skargi i interwencje w tych sprawach nie były częste.

- Zgodnie z Ordynacją wyborczą czynności wyborcze, w tym zgłaszanie kandydatów na posłów i senatorów mogły wykonywać utworzone w tym celu komitety wyborcze: partii politycznych, koalicji partii politycznych oraz wyborców. Przyjęcie zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego potwierdzała swoją uchwałą Państwowa Komisja Wyborcza. Zawiadomienia mogły być zgłaszane do dnia 6 sierpnia 2005 r.

Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęły zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego od 133 podmiotów. Państwowa Komisja Wyborcza potwierdziła utworzenie 129 komitetów wyborczych, a odmówiła przyjęcia zawiadomienia 4 komitetów wyborczych ponieważ nie spełniały one ustawowych wymogów.

Skargi komitetów wyborczych (3) na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej odmawiające przyjęcia zawiadomień zostały przez Sąd Najwyższy oddalone.

Po zakończeniu ustawowych procedur rejestracyjnych jeden komitet rozwiązał się, zatem uprawnionych do zgłaszania list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów było 128 komitetów wyborczych, w tej liczbie 33 komitety wyborcze partii politycznych i 95 komitetów wyborczych wyborców, w tym 2 komitety wyborcze wyborców mniejszości narodowych.

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie przyjęcia zawiadomień dotyczących utworzenia komitetów wyborczych został ogłoszony w Monitorze Polskim z dnia 2 września 2005 r. Nr 51, poz. 709.

- Do dnia 16 sierpnia 2005 r. do godz. 24.00 pełnomocnicy komitetów wyborczych mogli zgłaszać właściwym okręgowym komisjom wyborczym okręgowe listy kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów. Ze względu na to, że termin na zgłaszanie list upływający w dniu 16 sierpnia 2005 r. poprzedzały dni wolne od pracy od 13 do 15 sierpnia br.- Państwowa Komisja Wyborcza zobowiązała okręgowe komisje wyborcze do pełnienia w tym okresie dyżurów dla przyjmowania zgłoszeń. Wszystkie okręgowe komisje wyborcze dyżury takie pełniły i podały o tym informacje do publicznej wiadomości.
- Okręgowe komisje wyborcze otrzymały do zarejestrowania 652 okręgowe listy kandydatów na posłów obejmujące 11.518 kandydatów. Po stwierdzeniu nieprawidłowości odmówiły rejestracji 51 list okręgowych.

Podstawą odmowy rejestracji była w głównej mierze mniejsza niż ustawowo wymagana liczba podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy (art. 148 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej). W toku badania prawidłowości udzielenia poparcia okręgowym listom stwierdzono przypadki uzasadniające podejrzenie naruszenia prawa, dotyczące prawdziwości danych zawartych w wykazach podpisów oraz brak wiarygodności podpisów. Okręgowe komisje wyborcze zawiadamiały o tym właściwe prokuratury; skierowano przeszło 30 takich zawiadomień.

Skargi na odmowę rejestracji list wniesione przez pełnomocników komitetów wyborczych do właściwych sądów okręgowych nie zostały uwzględnione. Odpowiednio Państwowa Komisja Wyborcza na ogólną liczbę 11 wniesionych do niej skarg i odwołań uznała zasadność jednego odwołania.

- Okręgowe komisje wyborcze otrzymały zgłoszenia 658 kandydatów na senatorów. Odmówiono rejestracji 33 kandydatów z uwagi na niedopełnienie ustawowego warunku poparcia zgłoszenia podpisami co najmniej 3000 wyborców z danego okręgu wyborczego. W toku rozpatrywania zgłoszeń stwierdzono przypadki naruszenia prawa przy zbieraniu podpisów, m.in. przez podawanie w wykazach poparcia nieprawdziwych danych lub fałszowanie podpisów; komisje zawiadamiały o tym właściwe prokuratury. Na postanowienia okręgowych komisji wyborczych odmawiające rejestracji kandydatów pełnomocnicy komitetów wyborczych wnieśli odpowiednio skargi do właściwych terytorialnie sądów okręgowych oraz odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej. Skargi te nie zostały przez sądy uwzględnione;

także Państwowa Komisja Wyborcza nie znalazła podstaw prawnych do uwzględnienia wniesionych do niej odwołań.

- W okresie od zarejestrowania do dnia głosowania okręgowe komisje wyborcze skreśliły z list kandydatów na posłów 860 osób, w tym 2 kandydatów z powodu zgonu, a pozostałych z powodu wycofania zgody na kandydowanie. Unieważniono 7 list okręgowych z powodu pozostania na nich mniejszej liczby kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym. Rezygnację z kandydowania złożyli 2 zarejestrowani kandydaci na senatorów. Obwieszczenia o skreślonych kandydatach i unieważnionych listach zostały podane do publicznej wiadomości. W rezultacie w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r. wyborcy głosowali na 594 listy okręgowe zgłoszone przez 22 komitety wyborcze obejmujące 10.658 kandydatów, a w wyborach do Senatu - na 623 kandydatów zgłoszonych przez 108 komitetów wyborczych.
- *Państwowa Komisja Wyborcza począwszy od zarządzenia wyborów podejmowała w różnych formach działania w zakresie upowszechniania i wyjaśniania przepisów prawa wyborczego. Prowadzona była na bieżąco strona internetowa: www.pkw.gov.pl, na której zamieszczano obowiązujące akty prawne oraz wytyczne, opinie i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej. Systematycznie udzielane były na piśmie i telefonicznie odpowiedzi i wyjaśnienia na wnoszone do Komisji pytania i wątpliwości. Zgłaszano je przez cały okres trwania kampanii wyborczej i dotyczyły one szeroko rozumianej problematyki wyborczej: warunków i sposobu głosowania, poszczególnych procedur wyborczych, prowadzenia kampanii wyborczej i jej finansowania. Sporządzone zostały i upowszechnione trzy informacje Państwowej Komisji Wyborczej objaśniające wyczerpująco:*
  - *sposób zgłaszania kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów;*
  - *zasady prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze, w tym warunki pozyskiwania oraz wydatkowania środków finansowych;*
  - *prawa wyborcze i warunki udziału w głosowaniu na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach morskich, szczegółowe warunki i procedury dotyczące głosowania w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych, tryb dopisywania się wyborców na własny wniosek do rejestru i spisu wyborców, głosowania na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania oraz uzyskania zaświadczeń. Wyjaśnienia i informacje dotyczące konkretnych kwestii w tej materii były ponadto przypominane przez Państwową Komisję Wyborczą w*

programach telewizyjnych i radiowych ; informowano o tym również w mediach lokalnych i w sposób zwyczajowo przyjęty.

- *Wobec wyznaczenia w krótkim odstępie czasu wyborów do Sejmu i do Senatu (25 września 2005 r.) oraz wyborów Prezydenta RP (9 października 2005 r.) i nałożenia się terminu rozpoczęcia w mediach elektronicznych kampanii wyborczej w wyborach Prezydenta z obowiązywaniem ciszy wyborczej w wyborach do Sejmu i do Senatu (24-25 września br.) - Państwowa Komisja Wyborcza skierowała do wszystkich uczestników kampanii wyborczej apel o zrezygnowanie w czasie ciszy wyborczej z prowadzenia kampanii, zwłaszcza w postaci audycji wyborczych w programach radiowych i telewizyjnych. Przypomniała także o dopuszczalnych prawem wyborczym zasadach i formach prowadzenia agitacji wyborczej. Ponadto, w związku z informacjami prasowymi o przypadkach narzucania osobom kandydującym w wyborach do Sejmu i Senatu obowiązku wpłacania znaczących kwot pieniężnych na prowadzenie kampanii wyborczej – Państwowa Komisja Wyborcza podała do publicznej wiadomości komunikat, w którym przypomniała o ustawowej zasadzie wyłączności prowadzenia kampanii wyborczej przez komitety wyborcze oraz prawnych regulach pozyskiwania i wydatkowania środków finansowych na kampanię wyborczą. Wskazała w szczególności, że środki na kampanię wyborczą mogą być przekazywane wyłącznie w wysokości określonej limitem wyborczym i w formie bezgotówkowej; kandydaci na posłów lub senatorów mogą dokonywać wpłat na takich samych zasadach jak inne osoby fizyczne, partie polityczne i komitety wyborcze nie mogą żądać od osób kandydujących żadnych dodatkowych wpłat, ani zobowiązań do ich dokonania w przyszłości.*
- *W czasie obowiązywania ciszy wyborczej w dniach 24 i 25 września 2005r., nie stwierdzono istotnych naruszeń zakazu prowadzenia agitacji wyborczej. Lokalne incydenty w tym zakresie polegały najczęściej na naklejaniu bądź wzajemnym zaklejaniu plakatów wyborczych niektórych komitetów, obwoźnym agitowaniu za głosowaniem na danego kandydata na oplakatowanych autobusach i samochodach, rozrzucaniu ulotek. Komisje obwodowe oraz urzędy gminne i miejskie we wszystkich tego rodzaju przypadkach podejmowały stosowne działania, a w miarę potrzeby sprawnie i skutecznie interweniowały policja i miejskie służby porządkowe.*
- *W dniu wyborów w dniu 25 września 2006 r. lokale wyborcze były otwarte od godz. 6.00 do 20.00. Głosowanie przebiegało w zasadzie bez zakłóceń. W kilku obwodach przedłużono głosowanie do godz. 21.00.*

- *Poważne uchybienie miało miejsce w okręgu wyborczym do Senatu nr 27 z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Częstochowie. W okręgu tym na kartach do głosowania w wyborach do Senatu, przy nazwiskach kandydatów nie umieszczono nazw lub skrótów nazw komitetów wyborczych, które kandydatów zgłosiły; treść kart nie była zatem zgodna z art. 200 Ordynacji wyborczej. Okręgowa Komisja Wyborcza w Częstochowie po przeprowadzeniu analizy sytuacji i okoliczności sprawy ustaliła, że wydrukowanie nowych niewadliwych kart do głosowania trwałoby kilka godzin, powodując na ten czas przerwanie głosowania i w rezultacie uniemożliwienie części wyborcom udziału w wyborach zarówno do Senatu, jak i do Sejmu. Mając na uwadze powyższe skutki, Okręgowa Komisja Wyborcza podjęła decyzję o kontynuowaniu głosowania, sporządziła jednocześnie i wywiesiła w lokalach wyborczych komunikat, w którym podała przy nazwiskach kandydatów pominięte nazwy komitetów wyborczych, poleciła ponadto komisjom obwodowym informowanie o tym wyborców przy wydawaniu im karty do głosowania. Niezależnie od tych działań, o samym zdarzeniu i ustaleniach Okręgowej Komisji Wyborczej wyborcy byli informowani na bieżąco przez telewizję i radio (przez TVP i TVN24 oraz RMF-FM, Radio Katowice i częstochowskie Radio FON). Według Okręgowej Komisji Wyborczej wyborcy na ogół orientowali się o przynależności kandydatów, a nie później niż o godz. 13.00 w dniu 25 września br. głosującym powszechnie była już przekazana taka informacja.*

Państwowa Komisja Wyborcza analizując zaistniałą sytuację przyjęła do wiadomości stanowisko Okręgowej Komisji Wyborczej uznając, iż w zaistniałych warunkach jest to rozwiązanie najbardziej racjonalne. Sporządzenie kart do głosowania niezgodnych z przepisami ustawy i wzorem ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą jest wprawdzie poważnym uchybieniem, jednakże są to karty urzędowo ustalone. Przy tym ze względu na mechanizm progu wyborczego w wyborach do Sejmu skutki przerwania głosowania rzutowałyby na wynik wyborów do Sejmu w całym kraju.

- Ustalenie wyników głosowania przez obwodowe komisje i przekazanie protokołów komisjom okręgowym oraz ustalenie protokołów wyników głosowania w okręgach wyborczych przebiegało sprawnie. Odpowiednio Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie danych z protokołów otrzymanych z okręgowych komisji, ustaliła komitety wyborcze, których listy okręgowe otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju i spełniają warunek uczestniczenia w podziale mandatów. Okręgowe komisje wyborcze dokonały następnie podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy okręgowe i sporządziły protokoły z wyborów posłów w

okręgach wyborczych. Okręgowe komisje wyborcze po otrzymaniu ze wszystkich obwodów protokołów głosowania na kandydatów na senatorów sporządziły protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgach wyborczych.

- W dniu 27 września 2005 r. Państwowa Komisja Wyborcza, po stwierdzeniu prawidłowości ustalonych przez okręgowe komisje wyborcze wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych, sporządziła:
  - obwieszczenie o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r. oraz
  - obwieszczenie o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r.

Zostały one ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 7 października 2005 r. Nr 195, poz. 1626 i 1627.

- Sprawdzanie arytmetycznej poprawności wyników głosowania w obwodzie, sprawdzanie i ustalanie wyników głosowania w okręgach wyborczych i w skali kraju, warunków uprawniających do uczestniczenia w podziale mandatów i dokonanie podziału mandatów pomiędzy listy uprawnionych komitetów wyborczych oraz ustalenie liczby mandatów i nazwisk kandydatów otrzymujących mandaty było dokonywane przy wykorzystaniu techniki elektronicznej, na zasadach i w sposób określony w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 sierpnia 2005 r. (M.P. Nr 48, poz. 661). Wyniki głosowania i wyborów do Sejmu i do Senatu zostały umieszczone na stronie internetowej www.wybory2005.gov.pl. Wyniki te obejmowały pełne informacje o wynikach głosowania we wszystkich obwodach.

Na podstawie informacji otrzymanych drogą elektroniczną Państwowa Komisja Wyborcza podała także w dniu 25 września br. na konferencjach prasowych, w studiu wyborczym i na stronie internetowej – informacje o frekwencji wyborczej według stanu na godz. 10.30 i 16.30 oraz w dniu 26 września – informację o cząstkowych wynikach wyborów do Sejmu według danych z 10%, 30%, 60% i 90% obwodów głosowania. Ponadto, zgodnie z przyjętymi zasadami uzyskiwania danych o „frekwencji wyborczej” (określonymi w uchwale z dnia 4 lipca 2005 r.) podała w dniu głosowania do publicznej wiadomości informacje o frekwencji: o godz. 12.00 według danych przekazanych przez obwodowe komisje wyborcze na godz. 10.30 oraz o godz. 18.00 według danych z godz. 16.30.

Szczegółowe wykonanie zadań i czynności związanych z wyborami zostało przedstawione w sporządzonym przez Państwową Komisję Wyborczą „Sprawozdaniu z wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP”, które zgodnie z art. 176 i 212 Ordynacji wyborczej przekazano Sądowi Najwyższemu oraz Marszałkom Sejmu i Senatu. Sprawozdanie jest dostępne na stronie www.pkw.gov.pl.

2. Przewodniczący i Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczyli w dniu 15 grudnia 2005 r. w posiedzeniu Sądu Najwyższego w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych, rozstrzygającym o ważności wyborów do Sejmu i do Senatu. Do Sądu Najwyższego wpłynęło 136 protestów wyborczych, w 5 postanowieniach Sąd Najwyższy uznał zasadność zarzutów podniesionych w protestach dotyczących głosowania w wyborach do Senatu w okręgu nr 27 z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Częstochowie orzekając, iż został naruszony art. 200 Ordynacji, gdyż karty do głosowania nie zawierały nazw lub skrótów nazw komitetów wyborczych zgłaszających kandydatów, co miało lub mogło mieć wpływ na wynik wyborów. Sąd Najwyższy stwierdził ważność wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005r. oraz ważność wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r. z wyjątkiem wyborów w okręgu wyborczym nr 27. Nakazał jednocześnie ponowić w tym okręgu postępowanie wyborcze w części obejmującej czynności wyborcze od zarządzenia wydrukowania kart do głosowania. Uchwała Sądu Najwyższego została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 19 grudnia 2005 r. Nr 248, poz. 2097.

Państwowa Komisja Wyborcza na żądanie Sądu Najwyższego udzieliła wyjaśnień i przedstawiła swoje stanowisko w 22 sprawach z protestów wyborczych. Wyjaśnień udzielały także Okręgowe Komisje Wyborcze w Częstochowie, Bielsku-Białej, Warszawie, Radomiu, Szczecinie i Wrocławiu. Po rozstrzygnięciu przez Sąd Najwyższy ważności wyborów Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 19 grudnia 2005 r. rozwiązała okręgowe i obwodowe komisje wyborcze powołane dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu w dniu 25 września 2005 r., z wyłączeniem Okręgowej Komisji Wyborczej i obwodowych komisji wyborczych właściwych dla okręgu wyborczego nr 27 w Częstochowie w wyborach do Senatu RP.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 20 grudnia 2005 r. zarządził ponowienie niektórych czynności wyborczych i przeprowadzenie wyborów do Senatu w okręgu nr 27, wyznaczając termin na niedzielę 22 stycznia 2006 r. Wybory

odbyły się przy frekwencji 9,3%, głosowanie przebiegało spokojnie, senatorami zostali wybrani ci sami kandydaci co w wyborach przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r.: Czesław W. Ryszka, zgłoszony przez Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość oraz Jarosław W. Lasocki, zgłoszony przez Komitet Wyborczy Wyborców Nowy Senat 2005. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach wyborów przeprowadzonych w dniu 22 stycznia 2006 r. zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 30 stycznia 2006 r. Nr 15, poz. 117. Niezwłocznie po wyborach przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej w Częstochowie złożył rezygnację z funkcji Komisarza Wyborczego w Częstochowie, którą Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła. Została także przyjęta rezygnacja z funkcji dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Częstochowie.

- 3) *Zgodnie z art. 120 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu komitety wyborcze zarejestrowane w wyborach były obowiązane do złożenia Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów (tj. do 27 grudnia 2005 r.) sprawozdań wyborczych o przychodach i wydatkach poniesionych na wybory. Obowiązek taki miało 128 komitetów wyborczych.*

Państwowa Komisja Wyborcza, niezależnie od szczegółowych wyjaśnień dotyczących zasad finansowania kampanii wyborczej, pozyskiwania środków, ich dokumentowania i sporządzenia sprawozdań, również po wyborach, w różnych formach, przypominała komitetom wyborczym o obowiązkach w tym zakresie oraz udzielała wyczerpujących wyjaśnień na pytania i wątpliwości związane ze sporządzaniem sprawozdań. Zgodnie z art. 121 ust. 1 Ordynacji wyborczej, sprawozdania przedłożone przez komitety wyborcze Państwowa Komisja Wyborcza ogłosiła w Monitorze Polskim z dnia 25 stycznia 2006 r. Nr 5, poz. 80. Sprawozdania złożyło 127 komitetów wyborczych. Nie złożył sprawozdania jeden komitet wyborczy. Komunikat w tej sprawie został umieszczony także na stronie www.pkw.gov.pl.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z wymogami Ordynacji wyborczej (art. 122) obowiązana jest do zbadania i podjęcia uchwał o przyjęciu bądź odrzuceniu sprawozdania. W ramach przygotowań do realizacji tego zadania, tj. finansowania kampanii wyborczej w wyborach do Sejmu i do Senatu (ale także w wyborach Prezydenta RP) a zwłaszcza w celu ustalenia kosztów poniesionych przez komitety wyborcze na różne formy reklamy wyborczej Państwowa Komisja Wyborcza wystąpiła do mediów elektronicznych i prasowych zajmujących się rozpowszechnianiem reklam, o przekazanie informacji o wysokości wydatków poniesionych przez komitety wyborcze na odpłatne

audycje wyborcze oraz reklamy prasowe związane z kampanią wyborczą. Wystąpienia takie skierowane zostały do zarządów telewizji publicznej i niepublicznej, radia publicznego i radiowych nadawców komercyjnych, P.P.O.P. „Poczta Polska” oraz do redaktorów naczelnych dwóch dzienników prasowych: „Rzeczpospolitej” i „Gazety Wyborczej”. W większości spotkały się one z pozytywną reakcją, ale zgłoszone także zostały wątpliwości, np. wydawców prasy, co do zasadności i legalności żądania i udostępniania tego rodzaju danych, ze względu na ochronę tajemnicy handlowej.

2. Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

1) Wybory zarządził Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 23 maja 2005 r. wyznaczając ich datę na niedzielę 9 października 2005r. Postanowienie zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 24 maja 2005 r. Nr 92, poz. 766.

Niezwłocznie po ogłoszeniu zarządzenia o wyborach Państwowa Komisja Wyborcza podjęła realizację zadań wyborczych:

- *współdziałała z właściwymi ministrami i Krajową Radą Radiofonii i Telewizji w kwestii konieczności wydania bądź dokonania niezbędnych zmian w aktach wykonawczych dotyczących: sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, wzoru zaświadczenia o prawie do głosowania i sposobu wydawania zaświadczeń; powoływania obwodowych komisji wyborczych oraz zasad przyznawania i wysokości świadczeń przysługujących członkom komisji w związku z wykonywaniem zadań w komisjach; utworzenia obwodów głosowania za granicą i na polskich statkach morskich oraz sposobu sporządzania i aktualizacji spisu wyborców w tych obwodach; trybu postępowania w zakresie podziału czasu między komitety wyborcze na nieodpłatne rozpowszechnianie w publicznej telewizji i publicznym radiu audycji wyborczych; sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów; wzoru sprawozdania wyborczego;*
- *w określonych w ustawie trybie i terminach ustaliła: terytorialny zasięg działania i siedziby okręgowych komisji wyborczych, powołała okręgowe komisje wyborcze i uchwaliła regulaminy okręgowych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych oraz wzory ich pieczęci; ustaliła wzory protokołów głosowania i o wynikach głosowania; wzór zaświadczenia dla mężów zaufania, wzór karty do głosowania oraz tryb drukowania i sposób dostarczenia tych kart obwodowym komisjom wyborczym, a także sposób sporządzania i przekazania kart do głoso-*

wania dla obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; zasady i tryb przekazywania właściwym okręgowym komisjom wyborczym wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów za granicą i na polskich statkach morskich; zasady i sposób wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów. Wydała ponadto szczegółowe wytyczne dla okręgowych i obwodowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu ich pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów.

Rozporządzenia i uchwały zostały ogłoszone odpowiednio w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim. Były też systematycznie publikowane w internecie, na stronie Państwowej Komisji Wyborczej www.pkw.gov.pl.

- Uchwałą z dnia 18 lipca 2005 r. Państwowa Komisja Wyborcza powołała okręgowe komisje wyborcze dla przeprowadzenia wyborów Prezydenta RP. W ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości. Zgodnie z terytorialnym zasięgiem działania okręgowych komisji wyborczych, powołano 52 komisje. W skład każdej okręgowej komisji wyborczej weszło 5 sędziów, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy. W trzech Okręgowych Komisjach Wyborczych: nr 15 w Łodzi, nr 20 w Krakowie i nr 37 w Gdańsku, w których nie było możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego przez komisarza wyborczego, przewodniczącymi – zgodnie z art. 15 ust. 3 ustawy – zostali sędziowie wybrani ze składu komisji. Ogółem w skład komisji powołano 260 sędziów: 2 sędziów Sądu Najwyższego, 6 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz 2 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 19 sędziów sądów apelacyjnych, 131 sędziów sądów okręgowych, 100 sędziów sądów rejonowych.

Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast), w obwodach za granicą konsulowie, a na polskich statkach morskich kapitanowie statków. Powołanych zostało 25.167 obwodowych komisji wyborczych: na obszarze kraju 25.000 komisji, 162 komisje za granicą i 5 komisji na polskich statkach morskich. W skład obwodowych komisji wyborczych weszło 221.840 osób. W skład każdej komisji, zgodnie z przepisami ustawy, powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych oraz jedną osobę wskazaną odpowiednio przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), konsula bądź kapitana statku. W większości obwodów komisje zostały powołane w maksymalnych składach 9-osobowych i często - w związku z większą liczbą zgłoszo-

nych kandydatów od ustawowo dopuszczalnego składu komisji – w drodze publicznego losowania.

- Dla przeprowadzenia głosowania utworzono 25.167 obwodów głosowania, w tym: 25.000 obwodów na obszarze kraju, 162 obwody za granicą i 5 obwodów na polskich statkach morskich. W ogólnej liczbie obwodów w kraju – 1.187 obwodów utworzono w szpitalach i zakładach pomocy społecznej oraz - 180 obwodów w zakładach karnych i aresztach śledczych. W ponownym głosowaniu w dniu 23 października 2005 r. zniesiony został obwód głosowania na statku „Pas-sat Breeze” z powodu powrotu tego statku do portu.

Obwieszczenia o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych zostały rozplakatowane w terminie wymaganym kalendarzem wyborczym.

- W spisach wyborców sporządzonych na głosowanie w dniu 9 października 2005 r. ujęto 30.260.027 wyborców, w tym za granicą 71.150 osób. W ponownym głosowaniu w dniu 23 października 2005 r. w związku z aktualizacją spisów o osoby, które między pierwszym a ponownym głosowaniem uzyskały prawo wybierania (skończyły 18 lat) uprawnionych było 30.279.209 wyborców. W spisach wyborców za granicą w ponownym głosowaniu zostało ujętych 80.071 osób, w tej liczbie ponad 8 tys. osób na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania. Generalnie spisy wyborców zostały sporządzone prawidłowo.
- W ustawowo określonym terminie do dnia 16 sierpnia 2005 r. Państwowa Komisja Wyborcza przyjmowała zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego w wyborach Prezydenta. Przyjmowanie zawiadomień i rejestrowanie komitetów odbywało się według ustawowych zasad, które podano na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej, a także udostępniano zainteresowanym w Krajowym Biurze Wyborczym. W wymaganym terminie zgłoszono do zarejestrowania 29 komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta. Czynności związane z badaniem prawidłowości tych zgłoszeń były podejmowane i wykonywane niezwłocznie po ich wniesieniu. Państwowa Komisja Wyborcza wobec spełnienia ustawowych warunków zarejestrowała 26 komitetów wyborczych, a odmówiła rejestracji 3 komitetów wyborczych. Podstawą odmowy było niedołączenie do zgłoszeń wykazów co najmniej 1.000 obywateli popierających kandydata, przez co nie spełniały one wymogów art. 40c ust. 1 ustawy.

Komunikaty o zarejestrowaniu komitetów wyborczych, stosownie do art. 40f ustawy, były systematycznie ogłaszane w „Monitorze Polskim” oraz podawane w dzienniku „Rzeczpospolita”.

- Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła w dniu 18 lipca 2005 r. tryb przyjmowania zgłoszeń i rejestracji kandydatów na Prezydenta i podała je do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej oraz udostępniała zainteresowanym komitetom wyborczym. Zgłoszenia kandydatów mogły być dokonywane do dnia 25 sierpnia 2005 r. do godz. 24.00. Państwowa Komisja Wyborcza badała na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów zgodność zawartych w zgłoszeniu danych każdego kandydata dotyczących tożsamości, miejsca zamieszkania, pracy, wykształcenia i wykonywanego zawodu, członkostwa we wskazanej partii politycznej oraz sprawdzała czy zgłoszenie kandydatury zostało poparte podpisaniami co najmniej 100 tys. obywateli. Wykazy obywateli popierających kandydatów były ponadto sprawdzane w zakresie spełnienia warunków ustawowych. W przypadkach wzbudzających wątpliwości co do wiarygodności danych, dokonywano ich sprawdzenia z danymi zarejestrowanymi w systemie PESEL.

Zgłoszono do zarejestrowania 16 kandydatów na Prezydenta RP i wszyscy kandydaci zostali zarejestrowani. Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 12 września 2005 r. sporządziła listę zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta RP w wyborach zarządzonych na dzień 9 października 2005 r. Uchwała została ogłoszona w Monitorze Polskim z dnia 22 września 2005 r. Nr 54, poz. 747.

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z danymi o zarejestrowanych kandydatach zostało w ustawowym terminie do 19 września 2005 r. rozplakatowane na obszarze kraju, a także przekazane przez właściwe okręgowe komisje wyborcze konsulom i kapitanom polskich statków morskich oraz zamieszczone na stronie internetowej Komisji.

- Na podstawie art. 44 ustawy, Państwowa Komisja Wyborcza uchwałami z dnia 19, 20 i 25 września oraz 6 października 2005 r. skreśliła z zarejestrowanej listy 4 kandydatów na Prezydenta. Uchwały o skreśleniu zostały ogłoszone w Monitorze Polskim z dnia 28 września 2005 r. Nr 56, poz. 766, 768 i 769 oraz z dnia 7 października 2005 r. Nr 59, poz. 789. Państwowa Komisja Wyborcza podała o tym informację w środkach masowego przekazu i w formie obwieszczenia.
- Niezwłocznie po zarządzeniu wyborów podejmowane były w różnych formach działania w zakresie upowszechniania i wyjaśniania przepisów prawa wyborczego. Ważnym instrumentem przekazywania tych informacji była prowadzona na

bieżąco strona internetowa: www.pkw.gov.pl, na której były dostępne wszystkie obowiązujące akty prawne oraz wytyczne, opinie i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej. Systematycznie były udzielane na piśmie i telefonicznie odpowiedzi i wyjaśnienia na wnoszone do Komisji pytania i wątpliwości, które zgłaszano przez cały okres trwania kampanii wyborczej, a dotyczyły one szerokiej problematyki wyborczej, w tym udziału w głosowaniu, prowadzenia kampanii wyborczej oraz jej finansowania. Sporządzone i upowszechnione zostały informacje Państwowej Komisji Wyborczej poświęcone tej problematyce, objaśniające szczegółowo:

- ustawowe wymagania oraz tryb zgłaszania i rejestracji komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- zasady prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze, w tym warunki pozyskiwania oraz wydatkowania środków finansowych,
- uprawnienia wyborców i warunki udziału w głosowaniu na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach morskich, szczegółowe warunki i procedury dotyczące głosowania w szpitalach i zakładach pomocy społecznej,
- tryb dopisywania się wyborców na własny wniosek do rejestru i spisu wyborców, głosowania na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania oraz uzyskania zaświadczeń.

Wyjaśnienia i informacje w tych sprawach były ponadto, zwłaszcza przed ponownym głosowaniem, przypominane wielokrotnie przez Państwową Komisję Wyborczą w programach telewizyjnych i radiowych. Okręgowe Komisje Wyborcze informowały o tym również w mediach lokalnych i w sposób zwyczajowo przyjęty.

- Wraz z ogłoszeniem w dniu 24 maja 2005 r. postanowienia Marszałka Sejmu o zarządzeniu wyborów Prezydenta RP, rozpoczęła się kampania wyborcza w wyborach Prezydenta. Prowadzono ją równoległe z kampanią wyborczą w wyborach do Sejmu i Senatu zarządzonych na dzień 25 września 2005 r., w tym niezrządkiem w odniesieniu do tych samych osób kandydujących i w wyborach parlamentarnych i prezydenckich. Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów, podała do publicznej wiadomości komunikat (z dnia 9 maja 2005 r.) o sposobie, miejscu i czasie prowadzenia kampanii wyborczej. Zbieżność czasowa obu kampanii powodowała jednak m.in. prowadzenie agitacji wyborczej niezwiązanej wyraźnie z kandydowaniem konkretnej osoby lub grupy osób na określony urząd. Ponieważ działania takie naruszały obowiązujące prze-

pisy ustawy, Państwowa Komisja Wyborcza w stanowisku z dnia 1 sierpnia 2005 r. przypomniła o dopuszczalnych prawem zasadach i formach prowadzenia kampanii wyborczej, zwłaszcza - że agitacja wyborcza nie może być prowadzona w sposób zmierzający do obejścia prawa, np. przez zamieszczenie w materiale wyborczym treści niezwiązanych bezpośrednio z kandydowaniem na określony urząd, a promocja osób kandydujących musi się odbywać wyłącznie za pośrednictwem danego komitetu wyborczego i wyłącznie ze środków Funduszu Wyborczego partii, tworzącej ten komitet. Państwowa Komisja Wyborcza zajęła również stanowisko w kwestii kolizji terminu rozpoczęcia w mediach elektronicznych kampanii wyborczej w wyborach Prezydenta z obowiązywaniem ciszy wyborczej w wyborach do Sejmu i do Senatu.

- W związku z otrzymanymi skargami dotyczącymi formuły własnych programów nadawców telewizyjnych, do udziału w których są zapraszani jedynie wybrani kandydaci, Państwowa Komisja Wyborcza podtrzymała wcześniejsze stanowisko, iż zarówno z konstytucyjnej zasady równości wszystkich wobec prawa, jak i przepisów art. 83 i 83a ustawy wynika, że wszyscy kandydaci mają równe prawo także do udziału w autorskich programach publicznych nadawców. Skargi i interwencje w tych sprawach pełnomocników komitetów wyborczych przekazane zostały zgodnie z właściwością Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji, która w przyjętym stanowisku z dnia 29 września 2005 r. przekazanych mediom publicznym zwróciła uwagę na potrzebę dochowania przez nadawców publicznych „... należytej staranności co do równego traktowania wszystkich podmiotów uczestniczących w wyborach”
- Do Państwowej Komisji Wyborczej nie wpłynęły skargi, w trybie art. 83 ust. 8 ustawy, na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego na audycje wyborcze.
- W związku z pytaniami dotyczącymi obowiązywania „ciszy wyborczej” w razie przedłużenia głosowania w którymś obwodzie, Państwowa Komisja Wyborcza zajęła stanowisko, iż jeśli w którymkolwiek obwodzie głosowania na terenie kraju głosowanie byłoby przedłużone lub odroczone w trybie art. 59 ust. 1 ustawy, to stosownie do art. 76 ust. 2 ustawy zakazy prowadzenia kampanii i agitacji wyborczej oraz publikowania sondaży wyborczych będą obowiązywały do najpóźniejszej godziny jego przedłużenia lub odroczenia.
- Kampania wyborcza zarówno w pierwszym jak i ponownym głosowaniu przebiegała w zasadzie spokojnie. W dniach głosowania miały miejsce nieliczne

drobne incydenty i zdarzenia polegające m.in. na przesyłaniu sms-ów, rozrzucaniu ulotek i niekiedy słownej agitacji w miejscach publicznych zachęcającej do głosowania na określonych kandydatów, zaklejaniu i zrywaniu plakatów wyborczych. W kilku przypadkach doszło do prób przejściowego zakłócenia porządku publicznego, np. w wyniku informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego w lokalu wyborczym; informacje te nie potwierdziły się. Wszystkie tego rodzaju incydenty były skutecznie rozwiązywane przez policję i służby miejskie.

- Lokale wyborcze były otwarte do godz. 6.00 do 20.00. Głosowanie przebiegało w zasadzie bez wydarzeń zakłócających jego przebieg. W pojedynczych obwodach wystąpiły przypadki ostepłowania kart do głosowania niewłaściwą pieczęcią, krótkie przerwy z przyczyn losowych, drobne incydenty o charakterze porządkowym

Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach rzadko byli obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych. Zgłosili oni nieliczne zarzuty i uwagi dotyczące głosowania i pracy komisji wyborczych, w większości bezzasadne.

- Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowe komisje sporządziły protokoły głosowania w obwodach i przekazały je okręgowym komisjom wyborczym. W celu zapewnienia poprawnych arytmetycznie protokołów w większości obwodów głosowania była stosowana technika elektroniczna, zgodnie z zasadami określonymi w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 16 sierpnia 2005 r. (M.P. Nr 49, poz. 668).

Na podstawie protokołów głosowania w obwodach okręgowe komisje wyborcze ustaliły zbiorcze wyniki głosowania w okręgach wyborczych. Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej ustalenie zbiorczych wyników głosowania przez okręgowe komisje wyborcze było wspomaganie systemem elektronicznym. Po stwierdzeniu zgodności obliczeń okręgowe komisje wyborcze przekazały systemem elektronicznym dane liczbowe z protokołów do Państwowej Komisji Wyborczej, a następnie oryginały protokołów zbiorczych wyników głosowania wraz z protokołami głosowania ze wszystkich obwodów głosowania przewodniczący komisji okręgowych dostarczyli do siedziby Państwowej Komisji Wyborczej .

- Państwowa Komisja Wyborcza po otrzymaniu protokołów zbiorczych wyników głosowania od wszystkich okręgowych komisji wyborczych i stwierdzeniu prawidłowości ustalonych wyników głosowania ustaliła w dniu 10 października

2005 r. wyniki głosowania i wyniki wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzając, że w głosowaniu przeprowadzonym w dniu 9 października 2005 r. żaden spośród 12 kandydatów na Prezydenta nie otrzymał więcej niż połowę ważnych głosów, i że w związku z tym w dniu 23 października 2005 r. przeprowadzone zostanie ponowne głosowanie, w którym wybór zostanie dokonany spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów; kandydatami tymi byli: Lech Aleksander Kaczyński i Donald Tusk. Przy ustalaniu wyników nie byli obecni mężowie zaufania. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 10 października 2005 r. o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 9 października 2005 r. zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 13 października 2005 r. Nr 200, poz. 1647.

- Ponowne głosowanie zostało przeprowadzone w dniu 23 października 2005r. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów zbiorczych wyników głosowania od wszystkich okręgowych komisji wyborczych ustaliła w dniu 24 października 2005 r. wyniki ponownego głosowania i wynik wyborów oraz podjęła, zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy, uchwałę stwierdzającą wybór Lecha Aleksandra Kaczyńskiego na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 24 października 2005r. o wynikach ponownego głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 25 października 2005 r. Nr 208, poz. 1739.

W dniu 24 października 2005 r. w Sali Kolumnowej Sejmu, w obecności Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Aleksandra Kwaśniewskiego oraz przedstawicieli najwyższych władz państwowych, Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 68 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dokonała uroczystego wręczenia Prezydentowi Elektowi Lechowi Kaczyńskiemu uchwały o wyborze na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

- Po zakończeniu pierwszego i ponownego głosowania Państwowa Komisja Wyborcza podawała wstępne wyniki głosowania według otrzymanych elektronicznie danych z 10%, 30%, 60%, i 90% obwodów głosowania. Dane te były także dostępne w działającym w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej Studiu Wyborczym oraz w internecie, na stronie www.wybory2005.gov.pl

Szczegółowe wykonanie zadań i czynności związanych z wyborami zostało przedstawione w sporządzonym przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdaniu z wybo-

rów Prezydenta RP, które zgodnie z art. 71 ustawy, przekazano Sądowi Najwyższemu. Sprawozdanie i inne dokumenty z wyborów są zamieszczone w wydawnictwie KBW „Przegląd Wyborczy. Biuletyn Informacyjny. Wydanie Specjalne”, oraz na stronie www.pkw.gov.pl.

- 2) Do Sądu Najwyższego wpłynęło w związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 51 protestów wyborczych, spośród których zostały uznane za zasadne 3 protesty, jednakże w żadnym przypadku stwierdzone naruszenia prawa nie miały wpływu na wynik wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza, a także Okręgowe Komisje Wyborcze w Warszawie, Bydgoszczy i Chełmie przedstawiły Sądowi Najwyższemu wyjaśnienia w odniesieniu do zarzutów zawartych w protestach.

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych uchwałą z dnia 23 listopada 2005 r. stwierdził ważność wyboru Lecha Aleksandra Kaczyńskiego na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokonanego dnia 23 października 2005 r.

- Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 23 listopada 2005 r. rozwiązała okręgowe i obwodowe komisje wyborcze powołane dla przeprowadzenia wyborów Prezydenta RP, w związku z wykonaniem powierzonych im zadań.

- 3) Zgodnie z art. 87g ust. 1 ustawy, komitety wyborcze uczestniczące w wyborach Prezydenta RP mają obowiązek złożenia Państwowej Komisji Wyborczej, w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów (tj. do dnia 23 stycznia 2006 r.), sprawozdań wyborczych o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych związanych z wyborami. Obowiązek złożenia sprawozdań miało 26 komitetów wyborczych. Sprawozdania wyborcze złożyło 25 komitetów, jeden komitet wyborczy nie złożył sprawozdania. Państwowa Komisja Wyborcza stosownie do ustawowego wymogu (art. 87g ust. 7) ogłosiła w Monitorze Polskim z dnia 3 lutego 2006 r. Nr 8, poz. 110, komunikat w sprawie sprawozdań wyborczych zawierający złożone przez komitety wyborcze sprawozdania. *Komunikat jest zamieszczony na stronie www.pkw.gov.pl.*

Państwowa Komisja Wyborcza w toku przygotowań do wyborów wydała i przekazała komitetom wyborczym obszernie wyjaśnienia o zasadach gospodarki finansowej, przypominając w nich w oparciu o obowiązujące przepisy prawne – szczegółowe warunki pozyskiwania środków finansowych, w tym zakazy i ograniczenia w tym zakresie oraz zasady wydatkowania pozyskanych środków i ich dokumentowania, w tym limit wydatków, obowiązek gromadzenia środków na rachunku bankowym, odpowiednie dokumentowanie kosztów i wydatków rachunkami, umowami i fakturami. Także w czasie kampanii wy-

borczej i po wyborach wielokrotnie były udzielane w tych sprawach informacje i wyjaśnienia na konkretne szczegółowe pytania.

Państwowa Komisja Wyborcza w ustawowym terminie 4 miesięcy od złożenia sprawozdań wyborczych zbada i rozstrzygnie o przyjęciu sprawozdania, bądź w razie stwierdzenia naruszenia przez komitet przepisów ustawy dotyczących finansowania kampanii wyborczej, o odrzuceniu sprawozdania (art. 87h ustawy).

3. Wybory uzupełniające do Senatu

- 1) W związku z wygaśnięciem mandatu senatora w okręgu wyborczym nr 36 z siedzibą Okręgowej Komisji Wyborczej w Koninie, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 24 listopada 2004 r. zarządził na niedzielę 16 stycznia 2005 r. wybory uzupełniające w tym okręgu.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawową właściwością niezwłocznie po zarządzeniu wyborów wydała obwieszczenie informujące o ich zarządzeniu, granicach okręgu wyborczego i liczbie wybieranych senatorów (jeden senator). Przyjęła i rozpatrzyła zawiadomienia o zamiarze zgłoszenia kandydatów na senatora i utworzeniu komitetów wyborczych. Podjęła uchwałę o powołaniu okręgowej komisji wyborczej. Ustaliła wytyczne dotyczące zadań i pracy komisji wyborczych; określiła wzory kart do głosowania, wzory protokołów do głosowania i wyników wyborów. Zapewniła ponadto bieżący nadzór i pomoc organom oraz podmiotom wyborczym w stosowaniu przepisów prawa i organizacji wyborów. W szczególności upowszechniała informacje o warunkach prawnych dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów przypominając zasadach sporządzania spisu wyborców, procedurze tworzenia komitetów wyborczych w celu zgłaszania kandydatów na senatora i warunkach zgłaszania kandydata, zwłaszcza o obowiązku poparcia każdej kandydatury podpisami co najmniej 3.000 wyborców stale zamieszkałych w okręgu wyborczym.

W wyborach zarejestrowanych zostało 11 komitetów wyborczych. Kampania wyborcza była spokojna i mało intensywna. Znikome było także społeczne zainteresowanie wyborami. Frekwencja wyborcza wyniosła 3,18%. Mężowie zaufania byli obecni w ok. 8% obwodów głosowania i nie wnieśli oni uwag do pracy komisji. Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie protokołu wyników głosowania i wyników wyborów sporządzonego przez Okręgową Komisję Wyborczą w Koninie, przyjęła w dniu 17 stycznia 2005r. obwieszczenie o wynikach wyborów w okręgu nr 36; obwieszczenie jest ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 21 stycznia 20065 r.

Nr 13, poz. 98. Sporządziła także i przekazała Sądowi Najwyższemu i Marszałkowi Senatu sprawozdanie z wyborów.

- 2) Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej pełnomocnicy komitetów wyborczych biorący udział w wyborach uzupełniających do Senatu mają obowiązek złożenia Państwowej Komisji Wyborczej w ciągu trzech miesięcy od dnia wyborów, sprawozdania wyborczego wraz z opinią i raportem biegłego rewidenta o pozyskanych dochodach i wydatkach poniesionych na wybory. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatrzyła w 2005 r. sprawozdania komitetów wyborczych utworzonych w wyborach uzupełniających do Senatu przeprowadzonych:
- w dniu 12 września 2004 r. w okręgach wyborczych nr 22 (Rzeszów), nr 26 (Bielsko-Biała), nr 30 (Katowice) i nr 31 (Sosnowiec);
  - w dniu 21 listopada 2004 r. w okręgu wyborczym nr 29 (Rybnik);
  - w dniu 16 stycznia 2005 r. w okręgu wyborczym nr 36 (Konin).

Rozpatrzono łącznie 48 sprawozdań: z wyborów przeprowadzonych 12 września 2004 r. – 21 sprawozdań, z wyborów przeprowadzonych 21 listopada 2006 r. – 16 sprawozdań, z wyborów z dnia 16 stycznia 2005 r. – 48 sprawozdań. PKW przyjęła sprawozdania 45 komitetów wyborczych, a sprawozdania 3 komitetów odrzuciła w związku ze stwierdzeniem naruszenia przez te komitety przepisów Ordynacji wyborczej.

4. Zadania związane z wyborami posłów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonymi w dniu 13 czerwca 2004 r.

Zgodnie z wymogami art. 93 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego komitety wyborcze zarejestrowane w wyborach złożyły Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 4 miesięcy od dnia wyborów (tj. do 13 października 2004 r.) sprawozdania finansowe o przychodach i wydatkach poniesionych na wybory; sprawozdania złożyło 30 komitetów wyborczych. Przedłożone sprawozdania zostały ogłoszone w Monitorze Polskim z dnia 5 listopada 2004 r. Nr 45, poz. 785.

Państwowa Komisja Wyborcza po zbadaniu sprawozdań podjęła uchwały o przyjęciu sprawozdań 28 komitetów wyborczych oraz o odrzuceniu sprawozdań 2 komitetów. Komunikat PKW o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach został ogłoszony w Monitorze Polskim z dnia 2 maja 2005 r. Nr 26, poz. 370.

5. Zadania wynikające z Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta oraz ustawy o referendum lokalnym.

1) Zgodnie z Ordynacją wyborczą i ustawą o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta – w toku kadencji rad przeprowadza się określone przepisami prawa wybory ponowne, uzupełniające, przedterminowe i nowe wybory.

- Wybory ponowne są przeprowadzane w wykonaniu orzeczeń sądów o nieważności wyborów, nieważności wyboru radnego albo nieważności wyboru wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

W 2005 r. zostały przeprowadzone:

- wybory ponowne do Rady Miejskiej w Drawsku Pomorskim, Rady Gminy Nadarzyn, Wójta Gminy Nadarzyn oraz Rady Powiatu Pruszkowskiego w okręgu wyborczym nr 3;
- Wybory uzupełniające przeprowadza się do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców w wypadku nieobsadzenia lub wygaśnięcia mandatu radnego. Przeprowadza się je także do rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców oraz do rad powiatów i sejmików województw wówczas, gdyby skład rady zmniejszył się więcej niż o 1/5 i nie było możliwe obsadzenie wygasłych mandatów kolejnymi kandydatami z tych samych list.
- Wybory przedterminowe przeprowadza się wskutek rozwiązania rady (sejmiku województwa) w przypadkach przewidzianych w ustawach: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym i o samorządzie województwa oraz w ustawie o referendum lokalnym. Natomiast wybory przedterminowe wójta, burmistrza, prezydenta miasta – jeżeli mandat wójta (burmistrza, prezydenta) wygaśnie z przyczyn wymienionych w ustawie lub wskutek odwołania w drodze referendum.
- Wybory nowych rad przeprowadza się w wypadku zmian dokonanych w podziale terytorialnym państwa.
- W 2005 r. odbyły się wybory uzupełniające do 336 rad gmin. Frekwencja w wyborach była zróżnicowana, od kilku do kilkudziesięciu procent. Np. w wyborach do Rady Gminy Przykona (woj. wielkopolskie), Rady Gminy Żukowice (woj. dolnośląskie), Rady Gminy Koziegłowy (woj. śląskie) frekwencja wyniosła blisko 60%; do Rady Miejskiej w Witnicy (woj. lubuskie) – 48, 42%, do Rady Miejskiej w Strykowie (woj. łódzkie) – 35, 1 %; do Rady Miejskiej w Rajgrodzie (woj. podlaskie) – 16,55%; do Rady Gminy w Wierzbicy (woj. mazowieckie), Rady Miejskiej

w Zawadzkiem (woj. opolskie), Rady Miejskiej w Węgorzewie (woj. warmińsko-mazurskie) – odpowiednio 4,31%, 5,51% i 6,38%.

- Przeprowadzone zostały wybory przedterminowe do jednej rady gminy oraz 34 wójtów, burmistrzów, prezydentów miast. Średnia frekwencja w tych wyborach wynosiła 30%; na przykład wybory wójta gminy Oława i burmistrza Jelcza-Laskowic (woj. dolnośląskie) odbyły się przy frekwencji wyborczej odpowiednio 38,34% i 29,57%; w wyborach wójta Gminy Raba-Wyżne (woj. małopolskie) frekwencja wyniosła 16,66%. W wielu gminach frekwencja była wyższa, w granicach 50% i więcej; np. w wyborach wójta Gminy Winnica (woj. mazowieckie) 52,44% w pierwszym głosowaniu i 62,83% w głosowaniu ponownym; w wyborach wójta Gminy Przechlewo (woj. pomorskie) – 49,09%; wyborach Wójta Gminy Dąbrowice (woj. łódzkie) – 40,60%.
- 2) Na podstawie ustawy o referendum lokalnym, w 2005 r. odbyło się 27 referendów lokalnych w sprawie odwołania rad oraz wójtów, burmistrzów, prezydentów miast. W ogólnej liczbie 27 referendów – 15 referendów dotyczyło odwołania wójta, burmistrza, prezydenta miasta w tym prezydentów dużych miast: Gorzowa Wlkp., Piotrkowa Trybunalskiego i Ostrowca Świętokrzyskiego, 9 referendów odwołania rady i wójta (burmistrza), a 3 referenda - odwołania rady gminy. Zgodnie z ustawą o referendum lokalnym – referendum jest ważne, jeśli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania (art. 55 ustawy), zaś wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za rozwiązaniem poddanym pod referendum zostanie oddanych więcej niż połowę ważnych głosów (art. 56 ust. 1 ustawy). Ważne i rozstrzygające były 2 referenda:
- w woj. łódzkim w gminie Kowiesy w referendum przeprowadzonym w dniu 6 marca 2005 r. z frekwencją 36,97% został odwołany Wójt Gminy;
  - w woj. zachodniopomorskim: w gminie Nowe Warpno w referendum ponownym przeprowadzonym w dniu 30 stycznia 2005 r. z frekwencją 40,57% został odwołany Burmistrz Gminy. Pierwsze referendum w tej sprawie zostało przeprowadzone w dniu 22 sierpnia 2004 r. z frekwencją 35,48% jednak dokonane wówczas rozstrzygnięcie o odwołaniu burmistrza Gminy zostało unieważnione postanowieniem Sądu Okręgowego w Szczecinie (z dnia 1 grudnia 2004 r.) nakazującym ponowienie głosowania referendalnego.

Frekwencja w referendach przeprowadzonych w 2005 r. kształtowała się w granicach - od 6,18% w Tolkmicku (woj. warmińsko-mazurskie) i 8,40% w Krynicy Morskiej (woj. pomorskie) do 25,99% w Przywidzu (woj. pomorskie), 27% w Lu-

bochni (woj. łódzkie), 29,33% w Nowym Mieście Lubawskim (woj. warmińsko-mazurskie) oraz 36,97% i 40,57% w omówionych wyżej referendach w Kowiesach (woj. łódzkie) i Nowym Warpnie (woj. zachodniopomorskie).

Terminarz wyborów i referendów oraz ich wyniki są na bieżąco podawane na stronie internetowej www.pkw.gov.pl/samorzqd_terytorialny.

- 3) Odpowiednio do ustawowych kompetencji Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy podejmowali działania i w różnych formach nadzorowali wykonywanie zadań przewidzianych w ustawach wyborczych i ustawie o referendum lokalnym.
- Państwowa Komisja Wyborcza opiniowała projekty rozporządzeń Prezesa Rady Ministrów w sprawie wyborów przedterminowych. Stały element w sprawowaniu nadzoru Państwowej Komisji Wyborczej stanowią opinie i wyjaśnienia w sprawach stosowania przepisów ustaw wyborczych i samorządowych oraz ustawy o referendum lokalnym, zwłaszcza w zakresie problematyki wygaśnięć mandatów radnych i wójtów, trybu dokonywania zmian w składach rad w toku kadencji, procedury przeprowadzania referendów o odwołanie rad oraz wójtów. Dotyczy to przede wszystkim stosowania i interpretacji przepisów w sprawach zakazów i ograniczeń dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej przez radnego i wójta, zatrudnienia, łączenia funkcji, wygaśnięcia mandatu wskutek prawomocnego wyroku sądu, w tym ponownego kandydowania osoby karanej. Natomiast pytania w sprawach stosowania przepisów ustawy referendalnej dotyczą najczęściej szczegółowych procedur postępowania przy zgłaszaniu wniosków o referendum, prowadzenia kampanii referendalnej, finansowania referendów.
  - Nadzór bieżący i pomoc prawną w sprawach wygaśnięć mandatów radnych i uzupełnienia składów rad w czasie kadencji zapewniali komisarze wyborczy, a w sprawach organizacyjnych delegatury Krajowego Biura Wyborczego. W ramach tych działań urzędom gmin zapewniano informacje o obowiązujących przepisach prawnych i udzielano wyjaśnień w tych sprawach. Nadto, systematycznie jest analizowana terminowość i poprawność podejmowanych przez rady uchwał, konsultowane są projekty tych uchwał i sporządzane wzory dokumentów. Komisarze Wyborczy współdziałają również w określonym prawem zakresie z wojewodami, jako organami sprawującymi nadzór nad działalnością komunalną, w szczególności w przypadkach niewykonywania przez rady ustawowego obowiązku podjęcia uchwał stwierdzających wygaśnięcie mandatu. Działania podjęte przez wojewodów w tym zakresie nie zawsze były skuteczne, np. zarządzenie zastępcze Wojewody Wielkopolskiego w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego Rady Powiatu w Pile (z dnia 7 lipca 2005 r.) zostało zaskarżone przez Radę Powiatu

do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu, zaś Rada Gminy Kościelec (woj. wielkopolskie) przez kilka miesięcy nie stwierdziła wygaśnięcia mandatu radnego, skazanego dwukrotnie prawomocnymi wyrokami sądowymi za przestępstwo umyślne. Prowadzona jest także w tych sprawach bieżąca współpraca ze służbami prawnymi wojewodów. W większości jednostek współdziałanie komisarzy wyborczych i delegatur Krajowego Biura Wyborczego z organami samorządu terytorialnego jest dobre, a realizacja ustawowych zadań w tym zakresie jest prawidłowa. Komisarze wyborczy zgodnie z ustawową właściwością wykonują także wymagane prawem procedury w zakresie przygotowania i przeprowadzenia referendów lokalnych w sprawie odwołania organów stanowiących i wykonawczych samorządu terytorialnego przed upływem kadencji. Zadania i prace z tym związane są wieloetapowe i długotrwałe; rozpoczynają się wraz ze zgłoszeniem wniosku o przeprowadzenie referendum i obejmują wstępne czynności związane z kontrolą poprawności inicjatywy referendalnej, a następnie przygotowaniem i przeprowadzeniem referendum oraz ustaleniem jego wyniku.

- 4) Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania wynikające z funkcji nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców w gminach. W tym zakresie oprócz propozycji legislacyjnych przedstawionych Marszałkowi Sejmu w 2004 r. w sprawie zmian w Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, podejmowane były różnego rodzaju inicjatywy i działania organizacyjne na rzecz prawidłowego funkcjonowania rejestru wyborców w codziennej praktyce. Wymogi związane z prawidłowym prowadzeniem rejestrów zostały przypomniane w piśmie skierowanym do prezydentów miast, burmistrzów i wójtów, w którym zwrócono uwagę na potrzebę aktywnych i skuteczniejszych działań, m.in. w zakresie podejmowania decyzji o wpisywanie wyborców do rejestrów wyborców na własny wniosek. Podkreślono, iż stałą praktyką postępowania wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przy rozpatrywaniu wniosków i wydawaniu takich decyzji powinno być dokonywanie czynności sprawdzających celem potwierdzenia merytorycznej zasadności wniosków. Wagę tych spraw, w związku z wynikami kontroli Najwyższej Izby Kontroli poświęconej tej problematyce, akcentowano także na naradzie Państwowej Komisji Wyborczej z komisarzami wyborczymi i dyrektorami zespołów i delegatur Krajowego Biura Wyborczego, która odbyła się w dniach 12-14 maja 2005 r. Potwierdzono obowiązek prowadzenia planowych kontroli rejestru wyborców we wszystkich gminach i miastach i potrzebę zwiększenia nadzoru komisarzy wyborczych w tej mierze. Prowadzone było również i będzie kontynuowane robocze współdziałanie i pomoc gminom w zakresie prawidłowości prowadzenia rejestru wyborców. Zgodnie z zaleceniami i wskazaniem Państwowej Komisji Wyborczej delegatury Krajowego Biura Wyborczego systematycznie prowa-

dzą bieżące kontrole rejestru w gminach, a wyniki tych kontroli i wpływające z nich wnioski są gminom przekazywane i stopniowo wdrażane i wykonywane.

6. Zadania wynikające z innych ustaw.

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza, oprócz zadań wyborczych, wykonywała również zadania przewidziane w ustawie o partiach politycznych związane z gospodarką finansową partii politycznych, zajmowała w tych sprawach stanowisko, udzielała wyjaśnień i opinii.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o partiach politycznych, partie polityczne spełniające ustawowo określone warunki, są uprawnione do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. O otrzymanej subwencji i wydatkach z niej poniesionych składają one w każdym roku informacje Państwowej Komisji Wyborczej, które wraz z opiniami i raportami biegłych rewidentów są ogłaszane w Monitorze Polskim (art. 34 ust. 1-2 i 5 ustawy). W 2005 r. obowiązek złożenia informacji o wydatkach z subwencji za 2004 r. miało 7 partii, które w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r. spełniły wymogi określone w art. 28 ust. 1 ustawy, tj.: Unia Wolności, Krajowa Partia Emerytów i Rentistów, Liga Polskich Rodzin, Partia Ludowo-Demokratyczna, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, Prawo i Sprawiedliwość. Ponadto, zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy partie składają Państwowej Komisji Wyborczej co roku w terminie do 31 marca sprawozdania finansowe o źródłach pozyskania środków, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich pozyskania oraz o wydatkach poniesionych z Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdania te wraz z opiniami i raportami biegłych rewidentów z badania sprawozdania w zakresie wpływów na Fundusz Wyborczy Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Monitorze Polskim (art. 38 ust. 1 i 4 ustawy)

Do dnia 31 marca 2005 r. sprawozdanie za 2004 r. powinno złożyć 91 partii politycznych wpisanych do ewidencji prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Sprawozdania złożyło 77 partii politycznych, w tym 20 partii wraz z opinią i raportem biegłego rewidenta z badania sprawozdania w zakresie wpływów na Fundusz Wyborczy. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 38 ust. 4 ustawy ogłosiła przedłożone przez partie polityczne informacje i sprawozdania w Monitorze Polskim z dnia 9 czerwca 2005 r. Nr 32, poz. 455-456 i z dnia 13 lipca 2005 r. Nr 40, poz. 545.

Po rozpatrzeniu i zbadaniu informacji i sprawozdań Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła informacje o otrzymanej subwencji i poniesionych wydatkach z sub-

wencji wszystkich 7 partii, które subwencję otrzymały. Przyjęła także sprawozdania finansowe 72 partii politycznych o źródłach i warunkach pozyskania środków finansowych, a sprawozdania 7 partii odrzuciła (sprawozdania 2 partii zostały złożone PKW po ogłoszeniu komunikatu w Monitorze Polskim). Komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 7 listopada 2005 r. o przyjętych i odrzuconych informacjach i sprawozdaniach partii politycznych są ogłoszone w Monitorze Polskim z dnia 14 listopada 2005 r. Nr 68, poz. 957 i 958. Skargi na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania wniosły do Sądu Najwyższego 3 partie polityczne; zostały one przez Sąd Najwyższy oddalone.

Przewidziane w ustawie o partiach politycznych zadania w zakresie badania informacji i sprawozdań finansowych partii politycznych są pracochłonne i mają charakter ciągły. Podejmowane są w tych sprawach przez Państwową Komisję Wyborczą i Krajowe Biuro Wyborcze wielorakie działania organizacyjne, wyjaśniające i prawne. W szczególności przypomina się właściwym organom partii o ich obowiązkach sprawozdawczych, wyjaśniane są procedury z tym związane, udzielane wyjaśnienia i opinie w sprawach budzących wątpliwości. Państwowa Komisja Wyborcza powołuje do badania sprawozdań biegłych rewidentów, a także we własnym zakresie analizuje dołączone do sprawozdań dokumenty finansowe. Zadaniem Komisji jest przedstawianie Sądowi Najwyższemu stanowiska w odniesieniu do skarg na postanowienia w przedmiocie odrzucenia sprawozdania, jak również występowanie do Ministra Finansów z wnioskami o wdrożenie procedury w sprawach o orzeczenie przepadku korzyści majątkowych przyjętych z naruszeniem prawa (art. 39a ust.5). Ponadto, w wypadku niezłożenia przez partię polityczną sprawozdania finansowego w ustawowym terminie komisja występuje do Sądu Okręgowego w Warszawie o wykreślenie wpisu tej partii z ewidencji (art. 38c ustawy).

Po zbadaniu sprawozdań finansowych partii politycznych za 2004 r. Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła, że 11 partii przyjęło korzyści majątkowe – na kwotę przeszło 200 tys. zł- z naruszeniem przepisów ustawy o partiach politycznych, które podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Zgodnie z art. 39a ust. 4 i 5 ustawy partia polityczna może dokonać dobrowolnie wpłaty owej korzyści, a jeśli tego nie dokona, wówczas Państwowa Komisja Wyborcza wnioskuje do Ministra Finansów o wystąpienie do Sądu Okręgowego w Warszawie w sprawie orzeczenia przepadku korzyści majątkowych. 6 partii politycznych (spośród 11 zobligowanych) dokonało dobrowolnie wpłaty korzyści uzyskanej w sposób sprzeczny z prawem na kwotę 146.646 zł. W odniesieniu do pozostałych 5 partii PKW skierowała wnioski do Ministra Finansów o podjęcie przewidzianych prawem działań.

Na podstawie art. 38c ustawy w 2005 r. złożonych zostało do Sądu Okręgowego w Warszawie 13 wniosków o wykreślenie wpisu partii z ewidencji partii politycznych, z powodu niezłożenia w ustawowym terminie sprawozdań finansowych za 2004 r. Z tej liczby 11 postępowań zostało zakończonych prawomocnymi postanowieniami o wykreśleniu z ewidencji, a 2 sprawy pozostają w toku postępowania apelacyjnego. Ponadto, w instancji odwoławczej pozostają 3 sprawy jeszcze z lat 2002-2003.

Państwowa Komisja Wyborcza zajmowała stanowisko i udzielała wyjaśnień i opinii w sprawach budzących wątpliwości:

- w związku z pytaniami o zaciągnięcie przez partię kredytu bankowego i jego zabezpieczenie środkami z subwencji wyjaśniła, iż nie ma przeszkód prawnych co do takiego sposobu spłaty kredytu, ale może to nastąpić po przekazaniu subwencji przez Ministra Finansów na rachunek bankowy tej partii. Niedopuszczalna jest natomiast cesja przysługującego partii prawa do subwencji na rzecz banku. Subwencja jest bowiem świadczeniem publiczno-prawnym należnym partii z budżetu państwa, partia jest zobowiązana do sporządzenia rocznego sprawozdania o wydatkach z subwencji i może także utracić prawo do subwencji (art. 29 ust. 4, 34, 31 ust. 3 i 45 ustawy).
- w sprawie kontroli wydatków partii politycznych wyjaśniła, że dotacje, subwencje i inne dochody partii są rozliczane w rocznych sprawozdaniach. Majątek partii politycznej może być przeznaczony tylko na cele statutowe lub charytatywne, a środki z budżetu państwa przekazywane jako subwencja mogą być przeznaczone wyłącznie na działalność statutową. Państwowa Komisja Wyborcza w ramach badania sprawozdań i informacji finansowych ocenia, czy wydatkowanie środków było zgodne z przepisami ustawy. Komisja przypomniała jednocześnie stanowisko Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych, że przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych nie mają zastosowania przy wydatkowaniu przez partię polityczną środków pochodzących z budżetu państwa na realizację zadań wyborczych. Znajduje to potwierdzenie w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 marca 2000 r. sygn. akt P 20/03, zgodnie z którym ograniczenia w korzystaniu z wolności tworzenia i działania partii politycznych mogą wynikać jedynie wprost z postanowień Konstytucji;
- w sprawie finansowania poszczególnych zadań podejmowanych przez partię polityczną z Funduszu Wyborczego podkreśliła, iż Fundusz Wyborczy jest przeznaczony na finansowanie udziału partii w wyborach. Zatem ze środków Funduszu mogą być pokrywane zobowiązania majątkowe komitetu wy-

borczego danej partii, natomiast sporządzenie na przykład analizy wyniku wyborczego stanowi element działalności statutowej partii, która powinna być finansowana ze środków będących na rachunku bieżącym, a jeśli partia otrzymuje subwencję – z Funduszu Eksperymentalnego.

Państwowa Komisja Wyborcza udzielała informacji i udostępniała do wglądu sprawozdania finansowe partii politycznych zainteresowanym osobom, organizacjom pozarządowym, dziennikarzom. Między innymi zainteresowanie tą problematyką wykazali dziennikarze „Polityki”, „Wprost”, „Newsweeka Polska”, „Dziennika Polskiego”, a także Instytut Spraw Publicznych i Fundacja im. Stefana Batorego.

- 2) Zgodnie z ustawą z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej www.pkw.gov.pl prowadzony jest teleinformatyczny portal – Biuletyn Informacji Publicznej (www.pkw.gov.pl/BIP), w którym udostępniane są zainteresowanym podmiotom i obywatelom informacje dotyczące działalności Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego. W Biuletynie zamieszczane są informacje obejmujące oprócz statusu prawnego i organizacji organów i służb wyborczych, zakres ich działalności w tym: wyniki głosowania i wyborów oraz referendum, informacje o komitetach wyborczych i podmiotach uczestniczących w referendach, uchwały podejmowane przez Państwową Komisję Wyborczą oraz udzielane interpretacje i wyjaśnienia przepisów prawa wyborczego, uchwały dotyczące oceny sprawozdań finansowych komitetów wyborczych i partii politycznych, ustalenia dotacji podmiotowych z budżetu państwa, wystąpień do sądu o orzeczenie przepadku korzyści majątkowych; budżety wyborcze i budżety na prowadzenie referendum ogólnokrajowych, a także własny budżet Krajowego Biura Wyborczego. Dostęp do informacji zawartych w BIP jest możliwy poprzez stronę www.pkw.gov.pl, w formie plików komputerowych, w formie kserokopii dokumentu, przez pocztę lub faksem, ustnie bądź telefonicznie. Udostępnianie co do zasady jest bezpłatne, chyba że charakter dokumentu pociąga za sobą dodatkowe koszty, np. dyskiecie lub CD-ROM. Szczegółowe informacje w tej materii są zawarte w zamieszczonym komunikacie Kierownika Krajowego Biura Wyborczego.
- 3) Zgodnie z art. 12 ust. 8 ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, Państwowa Komisja Wyborcza i w określonym przez Komisję zakresie komisarze wyborczy prowadzą Rejestr Korzyści obejmujący korzyści uzyskiwane przez członków Rady Ministrów, sekretarzy i podsekretarzy stanu w ministerstwach i Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, kierowników urzędów centralnych, wojewodów, wicewojewodów, członków zarządów województw, skarbników powiatów, wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) zastępców wójtów, se-

kreтары gmin i skarbników gmin. Zakres informacji objętych obowiązkiem zgłoszenia do Rejestru Korzyści został określony w art. 12 ust. 3 i 4 ustawy, i dotyczy zarówno osoby pełniącej funkcję publiczną, jak i współmałżonka. Informacje w Rejestrze są na bieżąco aktualizowane niezwłocznie po ich zgłoszeniu do Rejestru; informacje dotyczące osób, które przestały pełnić funkcje przewidziane w ustawie, znajdują się w archiwalnej części Rejestru. Rejestr jest prowadzony i udostępniany w formie elektronicznej ([www.pkw.gov.pl/Rejestr Korzyści](http://www.pkw.gov.pl/Rejestr_Korzyści));

III. Upowszechnianie prawa i wymiana doświadczeń.

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze przywiązują wielką wagę do realizacji przepisów ustaw wyborczych oraz gromadzenia doświadczeń z praktyki przeprowadzania wyborów i funkcjonowania wybranych organów w czasie ich kadencji. Zgromadzone tą drogą wnioski stanowią źródłowy materiał formułowania analiz, wniosków i propozycji legislacyjnych w zakresie usprawniania prawa wyborczego. Wnioski i analizy w tej materii Państwowa Komisja Wyborcza systematycznie sygnalizowała właściwym organom – Prezydentowi RP, Marszałkom Sejmu i Senatu, Prezesowi Rady Ministrów i ministrom. Były one w znacznym zakresie wykorzystywane w procesie legislacyjnym systemu wyborczego. W pracach prowadzonych w Sejmie i Senacie nad propozycjami zmian w ustawach wyborczych – posiedzeniach zespołów, podkomisji i komisji, systematycznie uczestniczył sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej. Krajowe Biuro Wyborcze zapewniało w tym zakresie bieżące informacje i dane.
- W związku z przypadającymi w 2005 r. wyborami do Sejmu i do Senatu Państwowa Komisja Wyborcza przedstawiła Marszałkowi Sejmu problemy wynikające z niedostosowania liczby posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych do wymogu normy przedstawicielstwa określonego w art. 137 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu RP, i wskazała na potrzebę dokonania w ośmiu okręgach wyborczych zmiany liczby wybieranych posłów. Zwróciła także uwagę na problemy związane z równoczesnym prowadzeniem kampanii wyborczych w związku z wyborami do Sejmu i do Senatu oraz z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Dotyczyło to w szczególności sytuacji, iż w przeddzień głosowania i w dniu głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu kiedy obowiązuje „cisza wyborcza”, dopuszczalne będzie prowadzenie kampanii wyborczej w wyborach Prezydenta RP. Zgłoszone przez Państwową Komisję Wyborczą wnioski i uwagi w części dotyczącej zmiany liczby posłów zostały przyjęte w ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o

zmianie ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 140, poz. 1173).

- Już w toku trwania kampanii, w ostatnich dniach czerwca 2005 r. Państwowa Komisja Wyborcza otrzymała do zaopiniowania poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przewidujący w szczególności zmiany w zasadach finansowania komitetów wyborczych w wyborach Prezydenta RP. W opinii przekazanej Marszałkowi Sejmu Państwowa Komisja Wyborcza wskazując na potrzebę ujednoczenia zasad finansowania kampanii wyborczych we wszystkich wyborach (co zgłoszone zostało we wcześniejszych wnioskach wniesionych w miesiącu listopadzie 2004 r.), zwróciła uwagę na zbyt późny termin wprowadzenia tego rodzaju zmian. Podkreśliła, że kampania wyborcza w wyborach Prezydenta RP rozpoczęła się 24 maja br. i spowodowała już nieodwracalne fakty. Do końca czerwca zostało zarejestrowanych 8 komitetów wyborczych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, które zgodnie z przepisami obowiązującej ustawy, mogą od dnia rejestracji pozyskiwać środki na kampanię wyborczą według dotychczas obowiązujących zasad, a więc także od osób prawnych i pochodzące z organizowanych zbiórek publicznych. Nowelizacja ustawy o wyborze Prezydenta RP, która weszłaby w życie w połowie lub pod koniec kampanii wyborczej nie uporządkowałaby zasad finansowania działalności komitetów wyborczych w tegorocznych wyborach, natomiast mogłaby być źródłem nieprawidłowości i niejasności, w tym w zakresie zgodności z Konstytucją.
- Kontynuowane były we współpracy z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji wcześniejsze działania podjęte w celu wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 lipca 2004 r. (sygn.akt P 20/03), w którym Trybunał uznał za niezgodne z przepisami Konstytucji postanowienia art. 84d ust. 2-4 ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Państwowa Komisja Wyborcza opracowała i przekazała Ministrowi SWiA propozycje legislacyjne stosownych zmian w tej ustawie.
- Utrzymywano także z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji bieżącą współpracę w sprawach prawnych związanych ze zmianami w składach rad w toku trwania kadencji m.in. dotyczących terminowego podejmowania uchwał stwierdzających wygaśnięcie mandatu radnego, zasad wygasania mandatów radnych i procedury odwoławczej w tych sprawach do sądów.
  - Prowadzone były dalsze prace nad powszechnym wdrożeniem techniki informatycznej w przeprowadzaniu wyborów i referendów. Zgodnie z przyjętym

przez Państwową Komisję Wyborczą systemem informatycznym „Platforma Wyborcza” w wyborach przeprowadzonych w 2005 r. rozbudowany został system informatyczny zarówno Państwowej Komisji Wyborczej jak i komisji okręgowych, a ponadto korzystało z obsługi informatycznej ponad 80% obwodowych komisji wyborczych. Realizowane są w tym zakresie dalsze prace i zadania wspólnie z urzędami gmin i miast, rozwiązywane są potrzeby lokalowe, sprzętowe, osobowe i finansowe związane z wdrażaniem tych przedsięwzięć.

2) Kontynuowane były w różnych formach działania służące upowszechnianiu prawa, doświadczeń wyborczych, gromadzenia wniosków o funkcjonowaniu przepisów i instytucji prawa wyborczego.

- Odbywają się okresowe spotkania Państwowej Komisji Wyborczej i Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z komisarzami wyborczymi i dyrektorami zespołów i delegatur Biura. W 2005 r. odbyły się 2 takie spotkania: 13-14 maja oraz 5-6 grudnia. Spotkanie w maju było poświęcone omówieniu przepisów ustaw o wyborach Prezydenta RP i wyborach parlamentarnych oraz zadaniom organów i aparatu wyborczego w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów. Natomiast przedmiot spotkania odbytego w grudniu stanowiła ocena organizacji wyborów oraz doświadczenia i wnioski ze szczególnym uwzględnieniem orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach protestów wyborczych. Ponadto każdorazowo wymieniano doświadczenia i na bieżąco oceniano funkcjonowanie informatyki wyborczej oraz bieżące zadania i problemy dotyczące realizacji budżetu, organizacji pracy, nadzoru i pomocy w sprawach związanych ze zmianami w składach rad i referendum lokalnym, prowadzenia rejestru wyborców, informatyce wyborczej, archiwizowaniu dokumentów z wyborów. Systematycznie organizowane były także robocze narady poświęcone prowadzeniu gospodarki finansowej w zakresie realizacji zadań wyborczych i funkcjonowania aparatu wyborczego.
- Kontynuowany jest cykl publikacji wydawniczych poświęconych polskiemu demokratycznemu prawu wyborczemu. W 2005 r. z okazji 15-lecia demokratycznego systemu wyborczego wydana została trzecia pozycja z tej serii: „Demokratyczne standardy prawa wyborczego Rzeczypospolitej Polskiej. Teoria i praktyka”. Wydawnictwo obejmuje 20 publikacji o charakterze teoretycznym oraz z zakresu praktycznego funkcjonowania organów i instytucji wyborczych. Ich autorami są: sędziowie będący członkami Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzami wyborczymi, kierownik i dyrektorzy zespołów i delegatur Krajo-

wego Biura Wyborczego. Ocenę i refleksję na temat praw wyborczych w aspekcie ochrony praw obywatelskich przedstawił Rzecznik Praw Obywatelskich.

Wydawnictwo zostało przekazane organom władz państwowych, sądom i organizacjom zajmujących się problematyką praw wyborczych (OBWE), bibliotekom, placówkom naukowym. Jest ono też dostępne na stronie www.pkw.gov.pl/wydawnictwaKBW.

- Krajowe Biuro Wyborcze wydaje biuletyn informacyjny „Przegląd wyborczy”, w którym przede wszystkim jest prezentowana działalność Państwowej Komisji Wyborczej – jej rozstrzygnięcia, wyjaśnienia i opinie. Przedstawione są informacje i problemy prawne oraz doświadczenia praktyki wyborczej w jednostkach samorządu terytorialnego. Sporządzane są też specjalne wydania „Przeglądu Wyborczego” poświęcone danym wyborom, obejmujące przepisy prawne w tej materii, działania związane z przygotowaniem wyborów oraz ich przebieg i wyniki głosowania, a także postępowanie Sądu Najwyższego w sprawach protestów wyborczych i rozstrzygnięcie o ważności wyborów. Z wydawnictw korzystają organy i służby wyborcze, pracownicy administracji samorządowej, interesują się nim również inne organy, pracownicy naukowcy, studenci, dziennikarze, Jest ono przekazywane również prezydium Sejmu i Senatu, klubom i komiom poselskim i senatorskim, komisjom parlamentarnym, instytucjom zajmującym się problematyką wyborczą, bibliotekom. Kontynuowany jest cykl wydawniczy „Prawo wyborcze”, obejmujący publikowane po każdym wyborach zbiory aktów prawnych i wyników wyborczych. Różnego rodzaju inicjatywy służące poznawaniu i upowszechnianiu przepisów prawa wyborczego i procedur wyborczych coraz szerzej podejmowali także komisarze wyborczy i delegatury Krajowego Biura Wyborczego; obserwuje się jednocześnie zwiększające się zainteresowanie tą problematyką uczelni, studentów, jednostek oświatowych, wydawnictw lokalnych i prasy.
- 3) Polskie prawo wyborcze i doświadczenia w organizacji wyborów cieszą się zainteresowaniem, są obserwowane i odpowiednio wykorzystywane w rozwiązaniach wyborczych w innych krajach. Kontynuowane były różne formy współpracy i wymiany doświadczeń w tym zakresie.
- Na zaproszenie Europejskiej Komisji do Demokracji Przez Prawo (Komisji Weneckiej) członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia Andrzej Kisielewicz uczestniczył w Drugiej Europejskiej Konferencji Organów Zarządzających Wyborami, która odbyła się w Strasburgu w dniach 10 i 11 lutego 2005 r..

Zasadniczym tematem obrad były zagadnienia organizowania wyborów i frekwencji wyborczej. Zaprezentowane zostały w tym aspekcie referaty i analizy badawcze organów wyborczych, uczelni naukowych i organizacji. Zainteresowanie koncentrowało się na przyczynach powszechnego udziału obywateli w wyborach, przeciwdziałaniu spadającej frekwencji wyborczej oraz stosowaniu równych rozwiązań ułatwiających udział wyborców w głosowaniu. Analizowano między innymi kwestie głosowania elektronicznego w lokalach wyborczych oraz na odległość, np. w Szwecji i Szwajcarii- przez telefony komórkowe i przez Internet. Podkreślano, iż wprowadzenie nowych form głosowania, mimo że może częściowo podważać wiarygodność wyborów, wymaga dalszych prac i podejmowania odważnych decyzji. Zwracano także uwagę na już dość powszechną formę głosowania przez pocztę, ale również na związane z nią wątpliwości, czy taki sposób głosowania zapewnia autonomiczność indywidualnych decyzji wyborców. Z kolei ewentualne wprowadzenie obowiązku głosowania pod karą grzywny (np. w Belgii do 50 euro) też nie jest rozwiązaniem skutecznym, gdyż grzywny nie są egzekwowane. W poszukiwaniu środków zaradczych dla spadającej frekwencji zastanawiano się również, czy głosowanie w soboty i niedziele jest rozwiązaniem dobrym, gdyż dni te są przeznaczone często na wyjazdy rodzinne i wypoczynek poza miejscem zamieszkania wyborców. Wyrażano natomiast zgodne opinie, iż w celu kształtowania nawyków wyborczych w stałym zainteresowaniu organizatorów wyborów powinni pozostawać wyborcy głosujący po raz pierwszy.

- Członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia Stefan Jaworski i Sekretarz PKW Kazimierz W. Czaplicki wzięli udział w międzynarodowej konferencji naukowo-zawodowej poświęconej problematyce wyborów prezydenckich, która odbywała się w Kijowie w dniach 9-10 czerwca 2005 r. Wśród licznych wystąpień wygłoszonych w toku obrad, sędzia Jaworski przedstawił polskie rozwiązania prawa wyborczego i doświadczenia praktyki w zakresie procedury rozpatrywania i rozstrzygania protestów wyborczych. Wystąpienie wzbudziło duże zainteresowanie zebranych. Centralna Komisja Ukrainy często sięga po polskie doświadczenia, pozytywnie ocenia na przykład utworzenie ogniw wyborczych w terenie oraz instytucję stałego rejestru wyborców.
- Na zaproszenie Komisji Wyborczej Wielkiej Brytanii ekspert w Krajowym Biurze Wyborczym Krzysztof Lorentz uczestniczył w dniach 2-6 maja 2005 r. w spotkaniu poświęconym brytyjskiemu systemowi wyborczemu i działaniom zmierzającym do rozwiązania problemu malejącej frekwencji wyborczej, ob-

serwował także przygotowania do wyborów, przebieg głosowania i ustalania wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym Gloucester. Szczególne znaczenie miało przedstawienie przez gospodarzy zagadnień związanych z głosowaniem za pomocą przesyłek pocztowych, które wdrażane jest w Wielkiej Brytanii.

- Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej Kazimierz W. Czaplicki uczestniczył w Konferencji Globalnych Organizacji Wyborczych, która odbyła się w dniach 14-17 września 2005 r. w Siófok na Węgrzech pod auspicjami Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Centralnej i Wschodniej Europy (ACEEEO). Zamierzeniem Konferencji jest działanie na rzecz tworzenia maksymalnej sieci łączności systemu konsultacji i wymiany doświadczeń między organizacjami i instytucjami wyborczymi. Przedstawione zostały interesujące wykłady wiceprezesa Sądu Najwyższego Węgier, sędziego Najwyższego Trybunału Wyborczego Meksyku oraz przedstawicielki Komisji Weneckiej – poświęcone stosowaniu w procedurach wyborczych rozwiązań prawnych. Omówiono ponadto rozwiązania i doświadczenia na przykładzie państw europejskich oraz w stanie Ohio w USA w zakresie standardów głosowania elektronicznego. Konferencja jako wyraz rangi problematyki wyborczej uchwaliła „Światowy Dzień Wyborów”, który ma przypadać w pierwszy czwartek kwietnia każdego roku.
- W dniach 28-30 maja 2005 r. przedstawiciel Krajowego Biura Wyborczego Henryk Bielski uczestniczył w posiedzeniu Zarządu Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych, które odbyło się w Sarajewie (Bośnia i Hercegowina) i było poświęcone przygotowaniu wymienionej wyżej Konferencji Globalnych Organizacji Wyborczych.
- Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej sędzia Ferdynand Rymarz w dniu 11 stycznia 2005 r. odbył spotkanie z przewodniczącym Generalnego Komitetu Wyborczego Mongolii, na którym przedstawił – na prośbę gościa – rozwiązania polskiego prawa wyborczego.
- Na prośbę Europejskiego Instytutu na Rzecz Demokracji w dniu 8 lutego 2005 r. Przewodniczący i Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej spotkali się z delegacją organizacji demokratycznych Azerbejdżanu. Tematem spotkania były rozwiązania polskiego prawa wyborczego, w tym zasady prowadzenia kampanii wyborczej.
- Z inicjatywy Fundacji Polsko-Czesko-Słowackiej w dniu 22 listopada 2005 r. Przewodniczący i Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej spotkali się z de-

legacją organizacji pozarządowych i dziennikarzy z Armenii. Przedstawiono rozwiązania i doświadczenia polskiego prawa wyborczego, w tym zasady stosowania informatyki wyborczej.

- Na prośbę Międzynarodowej Komisji Prawników Sekcji Polskiej, w dniach 7-18 listopada 2005 r. w Krajowym Biurze Wyborczym oraz Delegaturze w Warszawie odbył staż z zakresu problematyki wyborów prezydenckich, parlamentarnych i samorządowych, a także referendum przedstawiciel pozarządowej organizacji prawniczej z Białorusi.
- Przełożono na język polski:
  - 1) Kodeks Dobrej Praktyki w Sprawach Wyborczych. Kodeks został przyjęty w 2003 r. przez Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy oraz przez Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy. Zdaniem Komitetu Ministrów Rady Europy w najbliższej przyszłości powinny zostać przedsięwzięte poważne wysiłki dla zwrócenia uwagi na istnienie i treści Kodeksu Dobrej Praktyki w Sprawach Wyborczych. Powinien on być przełożony na dodatkowe języki i szeroko rozpropagowany między członkami krajowych parlamentów. Komitet z zadowoleniem przyjął decyzję Kongresu Lokalnych i Regionalnych Władz Europy (CLARE) o rozpropagowaniu Kodeksu wśród wszystkich członków CLARE tak, by mógł być on użyty jako wytyczne w lokalnych i regionalnych wyborach, a także przekazanie Kodeksu parlamentarzystom państw – członków Rady Europy. Komitet Rady Europy wezwał rządy, parlamenty i inne właściwe władze w krajach członkowskich do uwzględniania i stosowania Kodeksu Dobrej Praktyki w Sprawach Wyborczych przy opracowaniu i wdrażaniu legislacji wyborczej i jego szerszego rozpowszechnienia w działalności;
  - 2) materiały Komisji Wyborczej Parlamentu Brytyjskiego: Dostarczanie Demokracji? Przyszłość głosowania przez pocztę. Obejmują one spostrzeżenia i wstępne wnioski z głosowania pocztą przeprowadzonego w 2004 r. Komisja stwierdza, że aby nadal było ono wiarygodnym sposobem głosowania, potrzebne są dalsze prace i udoskonalenia procedur. Niezbędne jest zwłaszcza wczesne zapewnienie potrzebnych rozwiązań prawnych. Administratorzy wyborów i ich dostawcy muszą znać z wyprzedzeniem określoną prawem formę głosowania pocztą (zawartość pakietu z kartą do głosowania), a dostateczny okres czasu dla zaplanowania i opracowania materiałów wyborczych jest sprawą zasadniczą. Także na wykonanie procedur związanych z drukiem kart i kopert, i przetargów z tym związanych potrzebne są dostateczne terminy czasowe;

- 3) wyniki i ocenę pilotażowych wyborów przeprowadzonych w dniu 10 czerwca 2004 r. do Parlamentu Europejskiego i rad lokalnych w regionie East Midland w Wielkiej Brytanii. Z oceny tej wynika spostrzeżenie, że wśród młodych wyborców kształtuje się nawyk niegłosowania, co rodzi niebezpieczeństwo długofalowego trendu pokolenia nie-głosujących;
- 4) przegląd procedur głosowania w różnych krajach sporządzony przez International IDEA 'EPIC Project' – obejmujący tematy: gdzie wyborca może głosować, kto i jak może głosować za granicą, czy można głosować, kto i jak głosuje przed terminem wyborów, czy obowiązują limity wyborców na lokal wyborczy? sposób głosowania.

* * *

Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z ustawowym statusem organu kolegialnego, pracowała i rozstrzygała sprawy na posiedzeniach; w 2005 r. Komisja odbyła 42 posiedzenia.

Zmiany powołanych wyżej ustaw zostały ogłoszone w:

- 1) *Dz.U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. nr 57, poz. 507 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 25, poz. 219,*
- 2) *Dz.U. z 2001 r., Nr 74, poz. 786 i Nr 154, poz. 1802; z 2002 r. Nr 14, poz. 128, Nr 113, poz. 984, Nr 127, poz. 1089 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 57, poz. 507 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, z 2005 r. Nr 140, poz. 1173,*
- 3) *Dz.U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 102, poz. 1055, i Nr 167, poz. 1760, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128,*
- 4) *Dz.U. z 2002 r. Nr 127, poz. 1089 i Nr 214, poz. 1806, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128,*
- 5) *Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 113, poz., 984 i Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457,*
- 6) *Dz.U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 127, poz. 1089, z 2003 r. Nr 57, poz. 507, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 167, poz. 1388,*
- 7) *Dz. U. z 1998 r. Nr 113, poz. 715 i Nr 162, poz. 1126, z 1999 r. Nr 49, poz. 483, z 2000 r. Nr 26, poz. 306, z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 137, poz. 1302, z 2005 r. Nr 169, poz. 1417,*

- 8) *Dz.U. z 1999 r. Nr 57, poz. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz., 701, z 2000 r. Nr 43, poz. 488 i Nr 50, poz. 600, z 2002 r. Nr 14, poz. 128, Nr 74, poz. 676, Nr 153, poz. 1271, Nr 175 poz. 1434, z 2003 r. Nr 44, poz. 390, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, z 2005 r. Nr 164, poz. 1365,*
- 9) *Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203 i Nr 167, poz. 1759, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128,*
- 10) *Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1688, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055,*
- 11) *Dz.U. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz.1055 i Nr 116, poz. 1206,*
- 12) *Dz.U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 33, poz. 285,*
- 13) *Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407, z 2005 r. Nr 64, poz. 565 i Nr 132, poz. 1110,*
- 14) *Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 874, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055,*
- 15) *Dz.U. z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 34, poz. 187, z 1990 r. Nr 29, poz. 173, z 1991 r. Nr 100, poz. 442, z 1996 r. Nr 114, poz. 542, z 1997 Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 770, z 1999 r. Nr 90, poz. 999, z 2001 r. Nr 112, poz. 1198, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 111, poz. 1181, z 2005 r. nr 39, poz. 377,*
- 16) *Dz.U. z 2001 r. Nr 110, poz. 1189, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 78, poz. 716, z 2003 r. Nr 128, poz. 1176 i Nr 130, poz. 1190, z 2004 r. Nr 93, poz. 887, z 2005 r. Nr 62, poz. 550 i Nr 94, poz. 788.*

* Zgodnie z właściwością przewidzianą w art.39 ust.1pkt.7 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu , Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła i przekazała Prezydentowi Rzeczypospolitej ,Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu oraz informacyjnie Prezesowi Rady Ministrów – informację o realizacji przepisów tej ustawy oraz propozycje ich zmian.

Przekazując informacje Państwowa Komisja Wyborcza zasygnalizowała jednocześnie, że podobnych zmian i uzupełnień, dla zapewnienia spójności przepisów prawa wyborczego, wymagałaby także ustawa z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 47, poz. 544 ze zmianami).

Informacja

o realizacji przepisów ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej wraz z propozycjami ich zmian.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypo-

spolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 ze zm.) przedkłada niniejszą informację o realizacji przepisów ustawy w wyborach parlamentarnych przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r. wraz z propozycjami zmian legislacyjnych.

1. Szczegółowe omówienie realizacji przepisów Ordynacji wyborczej w zakresie poszczególnych czynności wyborczych i procedur postępowania zostało przedstawione w sprawozdaniu Państwowej Komisji Wyborczej z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przesłanym odpowiednio, na podstawie art. 176 i art. 212 Ordynacji wyborczej Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu i Sądowi Najwyższemu – bezpośrednio po wyborach. W związku z tym niniejsza informacja nie omawia sposobu stosowania poszczególnych przepisów Ordynacji wyborczej w przeprowadzonych wyborach lecz ogranicza się do zgłoszenia propozycji tych zmian przepisów ustawy, których potrzeba wynika ze zgromadzonych doświadczeń wyborczych i wcześniej dokonanych analiz.

W szczególności dotyczy to propozycji zmian legislacyjnych w Ordynacji wyborczej zgłoszonych przez Państwową Komisję Wyborczą przed wyborami, w ramach prac Sejmu poprzedniej kadencji (między innymi Komisji Ustawodawczej), zaniechanych po zarządzeniu wyborów w związku z decyzją Marszałka Sejmu o wstrzymaniu zmian w prawie wyborczym bezpośrednio przed wyborami.

Zaproponowane zmiany legislacyjne uwzględniają również niedoskonałości dotychczasowych rozwiązań prawnych ujawnione w konfrontacji z praktyką postępowania wyborczego w ostatnio przeprowadzonych wyborach.

2. Propozycje zmian i uzupełnienia przepisów Ordynacji wyborczej zostały przedstawione w układzie odpowiadającym systematyce przepisów ustawy. Należy jednak zwrócić uwagę na niektóre zaproponowane nowe rozwiązania, a mianowicie:
  - wprowadzenie instytucji głosowania przez pełnomocnika ustanawianego przez wyborców niepełnosprawnych i w podeszłym wieku, którzy chcą skorzystać z tej formy głosowania,
  - poddania obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi procedurze wpisywania ich do rejestru wyborców na podstawie decyzji wójta, zaskarżalnej do sądu rejonowego oraz stworzenia możliwości ich skreślenia z rejestru na własny wniosek, jeżeli nie chcą brać udziału w wyborach w Polsce,
  - ustanowienie obowiązku wójtów, burmistrzów i prezydentów miast powiadamiania imiennego wszystkich wyborców o objęciu ich spisem wyborców oraz o miejscu i godzinach głosowania w wyborach,

- wprowadzenie do ustawy regulacji dotyczącej statusu i zasad działania międzynarodowych obserwatorów wyborów, w ramach realizacji postanowień Kodeksu Dobrej Praktyki Wyborczej przyjętego przez Komisję Wenecką i Komitet Ministrów Rady Europy w październiku 2003 r. oraz Deklaracji Zasad Międzynarodowej Obserwacji Wyborów przyjętej przez OBiWE i ONZ 27 października 2005 r.,
  - przyjęcie rozwiązań z innych ordynacji wyborczych o zakazie pozyskiwania przez komitety wyborcze wartości niepieniężnych oraz dopuszczeniu finansowania koalicyjnych komitetów wyborczych wyłącznie z Funduszy Wyborczych partii politycznych tworzących koalicję,
  - uelastycznienie przepisów dotyczących nieprawidłowych wpłat środków finansowych dokonanych na rzecz komitetu wyborczego przez dopuszczenie możliwości zwrotu tych środków darczyńcy w określonym terminie oraz dobrowolnej wpłaty ich równowartości na rzecz Skarbu Państwa jeżeli nieprawidłowość stwierdzi Państwowa Komisja Wyborcza oceniająca sprawozdanie wyborcze; dochodzenie przed sądem należności na rzecz Skarbu Państwa przez Ministra Finansów i podporządkowane jemu urzędy skarbowe, a nie przez Państwową Komisję Wyborczą,
  - zmianę zasad przyznawania komitetom wyborczym dotacji podmiotowej za zdobyte mandaty przez przyjęcie za podstawę jej obliczania wartości złotowej liczby głosów ważnych oddanych w wyborach do Sejmu, a nie sumy wydatków wyborczych komitetów wyborczych w kampanii wyborczej,
  - uwzględnienia w przepisach Ordynacji wyborczej postępu w zakresie informatycznego wspomagania obwodowych komisji wyborczych i okręgowych komisji wyborczych oraz transmisji elektronicznej wyników głosowania i wyników wyborów do Państwowej Komisji Wyborczej.
3. Szczegółowe propozycje dotyczące zmian przepisów Ordynacji wyborczej są następujące:
- 1) Art. 10 ust. 2 przewidujący skrócenie terminów wykonania poszczególnych czynności wyborczych, w wyborach przeprowadzanych w wyniku skrócenia kadencji Sejmu na mocy jego uchwały lub postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wymaga uzupełnienia w zakresie skrócenia terminów pominiętych czynności wyborczych :
    - powołania obwodowych komisji wyborczych - z 21 do 18 dnia przed dniem wyborów (art. 48 ust. 1) i zgłoszenia przez pełnomocników komitetów wyborczych kandydatów do tych komisji – z 30 do 21 dnia przed dniem wyborów (art. 48 ust. 2),

- podania do wiadomości wyborców, w formie rozplakatowania obwieszczeń, informacji o okręgu wyborczym w wyborach do Senatu i liczbie wybieranych senatorów – z 52 do 40 dnia przed dniem wyborów (art. 192 ust. 5),
- przyznania w drodze losowania przez Państwową Komisję Wyborczą komitetom wyborczym jednolitych numerów list zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym – z 30 do 16 dnia przed dniem wyborów (art. 150 ust. 1) oraz przez okręgowe komisje wyborcze, w tym samym trybie, numerów list zarejestrowanych w jednym okręgu wyborczym – z 25 do 16 dnia przed dniem wyborów (art. 151 ust. 1),
- ustalenie w drodze losowania przez kierujących redakcjami programów TVP i PR kolejności rozpowszechniania bezpłatnych audycji wyborczych komitetów wyborczych – z 18 do 16 dnia przed dniem wyborów.

Oprócz tego proponuje się skreślić pkt 3 w art. 10 ust. 2, który przewiduje, że komitety wyborcze w wyborach przeprowadzanych w wyniku skrócenia kadencji Sejmu zachowują numery list kandydatów na posłów posiadane w poprzednich wyborach, a nowe numery nadaje się tylko listom komitetów wyborczych, które w poprzednich wyborach nie zarejestrowały list kandydatów. Odstąpienie od tego rozwiązania jest konieczne, gdyż przepis ten jest niewykonalny. Np. w przypadku, gdyby komitety wyborcze, które w poprzednich wyborach otrzymały w różnych okręgach ten sam numer list kandydatów, zgłosiły w wyborach listy w więcej niż w jednym okręgu mogłoby się okazać, że w tym samym okręgu obowiązują ten sam numer list kandydatów różnych komitetów wyborczych.

2) Art. 11 proponuje się uzupełnić o przepis zawierający następującą „definicję” rejestru wyborców przez dodanie ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Rejestr wyborców stanowi zbiór danych osobowych z ewidencji ludności, o których mowa w ust. 5. W zbiorze tym uwzględnia się również dane wyborców, których dotyczy ust. 7 i art. 12 ust. 2 i 3.”,

czyli wyborców wpisanych do rejestru wyborców na własny wniosek.

Także w art. 11 proponuje się dodać ust. 9a, który przewidywałby, że obywatel państwa członkowskiego Unii Europejskiej stale zamieszkały w Polsce i wpisany na własny wniosek do rejestru wyborców w gminie, może być z tego rejestru skreślony na własny wniosek (np. wówczas, gdy chce brać udział w wyborach w kraju, z którego pochodzi). Informacja o skreśleniu powinna być przekazywana do państwa członkowskiego Unii Europejskiej za pośrednictwem wojewody oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (po stosownym uzupełnieniu art. 15a). Obecnie brak jest podstaw prawnych do skreślenia takiej osoby z rejestru na jej wniosek.

- 3) W art. 13 ust. 1 proponuje się powołać nie tylko art. 12 ust. 2-4 lecz także art. 11 ust. 8 Ordynacji wyborczej, co skutkowałoby tym, że w trybie decyzji wójta byłyby załatwiane nie tylko wnioski obywateli polskich lecz także wnioski obywateli Unii Europejskiej o wpisanie ich do rejestru wyborców w gminie. W konsekwencji tego uzupełnienia obywatelom Unii Europejskiej służyłaby skarga do sądu rejonowego na decyzje wójta o odmowie wpisania ich do rejestru wyborców (przewidziana w art. 13 ust. 3).
- 4) W art. 16 proponuje się rozszerzyć delegację dla Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do określenia w drodze rozporządzenia (po zasięgnięciu opinii PKW) sposobu prowadzenia rejestru wyborców. Dodatkowo rozporządzeniem powinny być ustalone:
  - wzór wniosku obywatela UE o skreślenie go z rejestru wyborców,
  - warunki, które spełniać powinien system informatyczny służący prowadzeniu rejestru wyborców.
- 5) W art. 20 ust. 2 i 4 proponuje się skrócić z 10 do 5 dni przed dniem wyborów termin przekazywania urzędom gmin wykazów osób przebywających w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych w celu sporządzenia spisów wyborców, co zapewniłoby (zwłaszcza w szpitalach) większą aktualność tych wykazów i sporządzanych spisów wyborców.
- 6) Proponuje się dodać nowy art. 23a w brzmieniu:

„Art. 23a. 1. Wójt, burmistrz (prezydent miasta) na podstawie spisu wyborców, zawiadamia każdego z wyborców, najpóźniej w 3 dniu przed dniem wyborów, w formie imiennego zawiadomienia, o wpisaniu do spisu wyborców, podając numer obwodu i siedzibę obwodowej komisji wyborczej oraz datę wyborów i godziny głosowania.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do wyborców stale zamieszkałych na terenie danej gminy.”
- 7) W art. 26 określającym sposób sporządzenia przez konsula spisu wyborców dla obwodu utworzonego za granicą oraz wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania, dodać ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej w postępowaniu wyborczym za dokument równorzędny z ważnym polskim paszportem, o którym mowa w ust. 1-3, uważa się ważny dowód osobisty Rzeczypospolitej Polskiej.”
- 8) W art. 31 ust. 3 stwierdzenie, iż obwody głosowania utworzone za granicą wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla „gminy Warszawa Centrum” należy zastąpić

pięć określeniem zgodnym z obowiązującym ustrojem m.st. Warszawy tj. „dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy”.

9) W art. 35 ust. 6, który określa przedmiot i zakres rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie diet i zwrotu kosztów podróży członkom komisji wyborczych należałoby także uwzględnić możliwość i zasady obniżania wysokości diet zryczałtowanych członków okręgowych komisji wyborczych, którzy nie uczestniczyli w wykonywaniu części zadań komisji.

10) Dodać art. 40a w brzmieniu:

„40a. Państwowa Komisja Wyborcza określa zasady wydawania pełnomocnictw oraz działania międzynarodowych obserwatorów wyborów, przyznając im uprawnienia zbliżone do uprawnień mężów zaufania i pełnomocników komitetów wyborczych.”.

11) Art. 41 należałoby dostosować do aktualnego poziomu wykorzystania techniki elektronicznej dla sprawdzania prawidłowości ustalonych wyników głosowania w obwodach i sporządzania protokołów obwodowych i okręgowych komisji wyborczych o wynikach głosowania i wynikach wyborów, przy wykorzystaniu oprogramowania dostarczonego przez Państwową Komisję Wyborczą. Ustęp 2 artykułu 41 należy skreślić ponieważ uległ deaktualizacji, gdyż obecnie nie ma potrzeby określania przez ministra właściwego dla spraw łączności, w drodze rozporządzenia wydawanego na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, zasad i warunków wykorzystania dla celów wyborczych urządzeń i systemów telekomunikacyjnych, a także sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego. Dla przekazywania danych i informacji wyborczych obecnie wykorzystuje się Internet.

12) W art. 48 ust. 4 prawo do zgłaszania kandydatów do obwodowych komisji wyborczych należałoby przyznać pełnomocnikom wyborczym nie wszystkich komitetów wyborczych, lecz tylko tych komitetów, które na obszarze okręgu wyborczego posiadają zarejestrowane okręgowe listy kandydatów na posłów, lub kandydata na senatora. Zasadę tę stosowano w wyborach parlamentarnych w 2001 r. na podstawie odpowiedniego przepisu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, który to przepis następnie został zmieniony jako niezgodny z Ordynacją wyborczą. W obecnym stanie prawnym prawo zgłaszania kandydatów do obwodowych komisji wyborczych jest nadużywane przez komitety wyborcze, które nie uczestniczą w wyborach

13) W art. 49 odesłanie do art. 48 ust. 2 i ust. 4-9, zawiera błąd techniczny, gdyż ust. 9 wcześniej został skreślony. W związku z tym odesłanie powinno dotyczyć ust. 2 i ust. 4 – 8.

- 14) W art. 50 należałoby przewidzieć, że członek obwodowej komisji wyborczej w razie stwierdzenia niewykonywania obowiązków w komisji lub naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej może być odwołany ze składu komisji przez okręgową komisję wyborczą. Jednocześnie, tak jak dotychczas, wójt mógłby odwołać członka komisji, który był nieobecny na jej pierwszym posiedzeniu i nie wyjaśnił przyczyny nieobecności w terminie 2 dni.
- 15) W art. 52 ewentualnie można doprecyzować, że przez zapewnienie przez wójta warunków techniczno-materialnych obwodowym komisjom wyborczym należy także rozumieć zapewnienie możliwości wykorzystania w ich pracy techniki elektronicznej.
- 16) W rozdziale 8 „Przebieg głosowania” odrębnego rozważenia i decyzji, także o charakterze politycznym, wymaga sprawa wprowadzenia w polskim prawie wyborczym możliwości głosowania przez pełnomocnika. Problem ten był już wcześniej podnoszony i w poprzedniej kadencji Sejmu zyskał aprobatę komisji sejmowych. Według przyjętej koncepcji prawo głosowania przez pełnomocnika byłoby ograniczone i przysługiwałoby tylko wyborcom o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności stwierdzonym przez organ orzekający (ZUS) oraz wyborcom, którzy ukończyli 75 lat. Udzielenie pełnomocnictwa wymagałoby złożenia w urzędzie gminy nie później niż 10 dnia przed dniem wyborów pisemnego wniosku z danymi wyborcy udzielającego pełnomocnictwa i danymi pełnomocnika. Do wniosku należałoby dołączyć pisemną zgodę pełnomocnika na przyjęcie pełnomocnictwa oraz kopię dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność wyborcy. Udzielenie pełnomocnictwa następowałoby przed upoważnionym pracownikiem urzędu gminy w miejscu zamieszkania wyborcy. Pełnomocnikiem mogłaby być tylko osoba wpisana do rejestru wyborców w gminie. Pełnomocnictwa byłyby rejestrowane i przechowywane w urzędzie gminy. Pozostałe egzemplarze pełnomocnictwa otrzymywałby wyborca wystawiający pełnomocnictwo oraz pełnomocnik. Pełnomocnictwo mogłoby być cofnięte przez złożenie stosowanego oświadczenia wyborcy. Pełnomocnik głosowałby według ustnej instrukcji wyborcy. Obwodowa komisja wyborcza na podstawie okazanego pełnomocnictwa wpisywałaby w spisie wyborców nazwisko i imię pełnomocnika, z adnotacją „pełnomocnik”, w wierszu spisu, w którym figuruje dany wyborca. Pełnomocnictwo komisja zatrzymywałaby i dołączała do spisu wyborców. Wprowadzenie instytucji głosowania przez pełnomocnika wymagałoby zmiany art. 2, który stanowi, że w wyborach do Sejmu i do Senatu głosować można tylko osobiście i tylko jeden raz. W celu określenia szczegółowego trybu postępowania w sprawie sporządzenia i rejestracji aktu pełnomocnictwa, jego wzoru oraz wzorów wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa i oświadczenia o przyjęciu pełnomocnictwa, niezbędne byłoby umieszczenie w usta-

wie delegacji do wydania stosownego rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw administracji (po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą).

- 17) W art. 74 ust. 1 i 3, który reguluje sposób sprawdzania przez pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej wyników głosowania ustalonych przez obwodowe komisje wyborcze (najczęściej z obszaru gminy) pod względem ich zgodności arytmetycznej, należy przewidzieć, że czynność ta jest wykonywana na podstawie dodatkowego egzemplarza protokołu głosowania, a nie odrębnego zestawienia wyników głosowania w obwodzie. Praktyka dowiodła, że przy sporządzaniu zestawienia mogą i powstają błędy w przepisywaniu liczb, które podlegają sprawdzeniu.
- 18) W art. 76 proponuje się skreślić ust. 3, który stracił swoją aktualność, a w ust. 4 zastąpić zdezaktualizowane określenie, że wyniki głosowania z obwodów utworzonych za granicą przekazywane są do okręgowej komisji wyborczej właściwej dla „gminy Warszawa Centrum” zastąpić określeniem zgodnym z obowiązującym ustrojem m. st. Warszawy – „dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy.”
- 19) Praktyka dowiodła, że podawanie w dniu głosowania informacji o frekwencji wyborczej może wpływać na jej poprawę. W związku z tym proponuje się nowy przepis, który upoważniałby Państwową Komisję Wyborczą do wprowadzenia obowiązku przekazywania jej przez komisje wyborcze danych o liczbie uprawnionych do głosowania i liczbie wydanych kart do głosowania, w celu podania tych danych do publicznej wiadomości.
- 20) W art. 90 proponuje się dodać ust. 3, który zobowiązywałby wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) do wyznaczania miejsc na bezpłatne umieszczanie urzędowych obwieszczeń i plakatów komitetów wyborczych w kampanii wyborczej oraz podania tych miejsc do publicznej wiadomości. Obecnie brak takich miejsc rodzi zbędne napięcia w kampanii wyborczej.
- 21) Art. 111 proponuje się dostosować do rozwiązań późniejszych, obowiązujących np. w Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego, które przewidują, że:
- a) środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić wyłącznie z Funduszy Wyborczych partii wchodzących w skład koalicji (według obowiązującego zapisu – także z wpłat od osób fizycznych),
  - b) kredyty bankowe może zaciągać tylko komitet wyborczy wyborców, a ich poręczycielem może być tylko osoba fizyczna,

- c) zobowiązanie poręczyciela nie może przekraczać limitu wpłat od osoby fizycznej. Poręczenie zobowiązania przez członków komitetu wyborczego wyborców nie jest kwotowo ograniczone,
- d) wszystkim komitetom wyborczym nie wolno przyjmować wartości niepieniężnych, za wyjątkiem usług polegających na plakatowaniu afiszy i rozdawaniu ulotek przez osoby fizyczne.

22) Przepis art. 112 ust. 1 proponuje się uzupełnić o zapis, który zabrania komitetom wyborczym wspólnego prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej, a nie tylko przekazywania sobie środków finansowych.

23) W art. 113 proponuje się uściślić, że komitet wyborczy może gromadzić środki finansowe tylko na jednym rachunku bankowym oraz, że postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o „rejestracji” komitetu wyborczego stanowi podstawę do otwarcia rachunku bankowego oraz uzyskania numerów NIP i REGON.

W tymże art. 113 należałoby dodać przepis stanowiący, że umowa rachunku bankowego zawarta przez komitet wyborczy musi zawierać zastrzeżenia o dozwolonym sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu, źródle pozyskiwania środków i terminie dokonywania wpłat. W ust. 3 należałoby skreślić wyrazy „koalicyjnego komitetu wyborczego”, jako konsekwencję zmiany zaproponowanej w pkt 21a.

24) W art. 118 odesłanie do przepisu o prowadzeniu rachunkowości przez jednostki, które nie prowadzą działalności gospodarczej, proponuje się zastąpić delegacją dla ministra ds. finansów publicznych do określenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej w drodze rozporządzenia, sposobu i trybu prowadzenia rachunkowości przez komitety wyborcze oraz dokumentowania ich przychodów, wydatków i zobowiązań.

25) W art. 120 proponuje się wydłużyć z 3 do 4 miesięcy termin na złożenie sprawozdania wyborczego komitetu wyborczego wraz z audytem biegłego rewidenta, gdyż w praktyce okazuje się, że krótszy termin rodzi określone komplikacje. Z obowiązku audytu należy zwolnić komitety wyborcze, które w ciągu 30 dni od dnia wyborów zawiadomią Państwową Komisję Wyborczą, iż nie miały przychodów, wydatków i zobowiązań finansowych.

Ustępy 5-7 w tym artykule należałoby skreślić, w związku z proponowanym (pkt 21d) zakazem przyjmowania wartości niepieniężnych przez komitety wyborcze.

- 26) W związku z propozycją zawartą w pkt 21a, w art. 121 ust. 2 należy skreślić wyrazy „koalicyjnego komitetu wyborczego”, gdyż taki komitet nie miałby prawa przyjmować wpłat od osób fizycznych.
- 27) Art. 122 ust. 1 pkt 3, mówiący z jakich powodów Państwowa Komisja Wyborcza odrzuca sprawozdanie wyborcze komitetu wyborczego, należy przeredagować, uwzględniając, że koalicyjne komitety wyborcze mogłyby przyjmować środki finansowe jedynie z Funduszy Wyborczych partii politycznych tworzących koalicję oraz, że wszystkie komitety nie mogą przyjmować wartości niepieniężnych.
- 28) Art. 127 dotyczący przypadku na rzecz Skarbu Państwa środków finansowych lub wartości niepieniężnych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem ustawowych nakazów i zakazów należałoby uzupełnić w sposób racjonalizujący tę zasadę:
- a) wyłączenia z tych rygorów wartości finansowych i wartości niepieniężnych, których komitet wyborczy nie przyjął lub zwrócił darczyńcy w terminie 30 dni,
  - b) stworzenia możliwości dobrowolnej wpłaty równowartości środków finansowych lub wartości niepieniężnych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy – w terminie 60 dni od dnia wydania postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej sprawie sprawozdania wyborczego. Wpłata byłaby dokonywana na konto urzędu skarbowego właściwego dla siedziby komitetu wyborczego,
  - c) brak dobrowolnej wpłaty środków podlegających przypadkowi powodowałby skierowanie wniosku o orzeczenie ich przypadku przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Z wnioskiem występowałby minister właściwy ds. finansów publicznych, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej,
  - d) w postępowaniu sądowym i egzekucyjnym Skarb Państwa reprezentowałby organ skarbowy, właściwy miejscowo dla siedziby komitetu wyborczego.
- 29) W art. 128 skreślić ust. 2, a w ust. 3 zmienić sposób obliczania wysokości dotacji podmiotowej przysługującej partiom politycznym i komitetom wyborczym za zdobyte mandaty na system przyjęty w Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego. Według proponowanego rozwiązania wysokość dotacji za każdy mandat nie byłaby obliczana od sumy wydatków wyborczych tych wszystkich komitetów wyborczych, które w wyborach uzyskały co najmniej jeden mandat posła lub senatora, lecz od kwoty złotych równej liczbie wyborców, którzy w wyborach do Sejmu oddali głosy ważne, podzielonej przez 560 (suma liczby posłów i senatorów) .

Zmiana pozwoliłaby na obliczanie dotacji niezależnie od terminu złożenia i oceny sprawozdań wyborczych komitetów oraz motywowałaby komitety do działań na rzecz wyższej frekwencji wyborczej.

- 30) Art. 136 dotyczący zasad tworzenia okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu, uzupełnić o przepis dopuszczający podział na okręgi m. st. Warszawy, jednak w sposób, który nie narusza granic dzielnic.
- 31) W art. 138, który w ust. 1 mówi o zmianie granic okręgów wyborczych i liczby mandatów w wyborach do Sejmu m.in. z powodu zmiany liczby mieszkańców, dodać przepis, że liczbę mieszkańców ustala się na podstawie danych na koniec 3 kwartału roku poprzedzającego rok upływu kadencji Sejmu, przekazanych przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, w trybie określonym odrębnymi przepisami.
- 32) W art. 144 dodać przepis upoważniający Państwową Komisję Wyborczą do ustalenia wzoru informacji składanej przez kandydatów na posłów (i senatorów) o wcześniejszym złożeniu „oświadczenia lustracyjnego” (art. 144 ust. 5 pkt 3) w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną. Informacje składane bez takiego wzoru są nieprecyzyjne, co komplikuje ustalenie kiedy i komu kandydat złożył „oświadczenie lustracyjne”.
- 33) W związku z propozycją zawartą w pkt 11 proponuje się uchylić w art. 164 ust. 6, gdyż dane o liczbie głosów ważnych oddanych w wyborach do Sejmu na listę każdego komitetu wyborczego w poszczególnych okręgach generuje zintegrowany system komputerowy, wobec czego nie ma potrzeby ich przesyłania do Państwowej Komisji Wyborczej przez okręgowe komisje wyborcze. W związku z tym prerogatywą wymaga art. 165 ust. 1.
- 34) Z powodów, o których wyżej mowa (pkt 33), należy w art. 170 uchylić ust. 1.
- 35) W art. 215, który dotyczy przeprowadzania wyborów uzupełniających do Senatu należałoby:
  - a) rozważyć ewentualne zaniechanie przeprowadzenia tych wyborów w okresie 12 miesięcy przed upływem terminu zarządzenia wyborów do Sejmu, a nie jak obecnie- w okresie 6 miesięcy przed tym terminem (ust. 2), co przyniosłoby oszczędności budżetowe,
  - b) uzupełnić przepis ust. 4 o zapis, iż prawo wybierania w wyborach uzupełniających przysługuje tylko wyborcom stale zamieszkałym na obszarze okręgu wyborczego, w którym zarządzono wybory uzupełniające,

- c) dodać przepis (ust.6) stanowiący, że w wyborach uzupełniających w skład obwodowej komisji wyborczej powołuje się od 5 do 7 osób (a nie 7 do 11), zaś uzupełnienie jej składu dokonywane jest w razie zgłoszenia do komisji przez komitety wyborcze mniej niż 4 kandydatów.

36) W związku z proponowanymi zmianami uzupełnienia wymagają przepisy karne, a mianowicie art. 223-225.

W art. 223. Kto:

a) pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) przyjmuje w imieniu komitetu wyborczego wartości niepieniężne z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 111 ust.7.”,

b) dodaje się pkt 4a w brzmieniu:

„4a) przekazuje komitetowi wyborczemu wyborców środki finansowe lub przyjmuje w imieniu tego komitetu środki finansowe z naruszeniem przepisów art. 111 ust. 3 i 4”,

c) dodaje się pkt 4b w brzmieniu:

„4b) przyjmuje w imieniu koalicyjnego komitetu wyborczego środki finansowe pochodzące z innego źródła niż Fundusze Wyborcze partii politycznych tworzących koalicję.”

W art. 224. Kto:

a) pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) nie wprowadza do umowy rachunku bankowego zawartej przez niego w imieniu komitetu wyborczego zastrzeżeń, o których mowa w art. 113 ust. 1a,” (dodany wg propozycji).

b) w pkt 3 skreśla się wyrazy „koalicyjny komitet wyborczy lub” (gdyż koalicyjny komitet wyborczy nie może przyjmować wpłat od osób fizycznych (wg propozycji).

W art. 225. Kto:

pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) przekazuje środki finansowe lub wartości niepieniężne na rzecz innego komitetu wyborczego albo wspólnie z innym komitetem wyborczym prowadzi i finansuje kampanię wyborczą wbrew zakazom określonym w art. 112 ust. 1 lub pozyskuje środki finansowe na rzecz komitetu wyborczego po dniu wyborów albo wydatkuje środki komitetu wyborczego po dniu złożenia sprawozdania wyborczego”.

W dotychczasowym brzmieniu poza sankcją karną pozostawałby zakaz prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej wspólnie z innym komitetem wyborczym.

37)Uzupełnień wymaga art. 234, który dotyczy zbiegu terminu wyborów do Sejmu i do Senatu z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż stanowi on jedynie, że wybory Prezydenta przeprowadzają komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu, a także, że sporządza się oddzielne protokoły głosowania w obwodach oraz protokoły głosowania i wyników wyborów.

Uzupełnienie powinno rozstrzygać dodatkowo, że:

- głosowanie przeprowadza się w obwodach utworzonych dla wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej i na podstawie spisów wyborów sporządzonych dla tych wyborów,
- kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych mogą zgłaszać także pełnomocnicy komitetów wyborczych zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta,
- zaświadczenia o prawie do głosowania wydaje się według przepisów dotyczących wyborów Prezydenta, gdyż uwzględniają one możliwość ponownego głosowania w wyborach Prezydenta (II tura) i rozstrzygają o wydawaniu dwóch zaświadczeń - na pierwsze i ponowne głosowanie,
- pełnomocnictwo udzielone w wyborach do Sejmu i do Senatu może być udzielone jednocześnie na wybory Prezydenta,
- rozporządzenie ministra do spraw administracji, o którym mowa w art. 35 ust. 6 powinno określić wysokość diet zryczałtowanych dla członków komisji wyborczych w przypadku zbiegu terminu wyborów parlamentarnych lub uzupełniających do Senatu z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej, z referendum ogólnokrajowym albo wyborów Prezydenta i referendum ogólnokrajowego.

38)Dodać art. 236a, który ustalałby, że wnioski w sprawie zmiany granic okręgów wyborczych i liczby posłów wybieranych w tych okręgach wynikające ze zmiany liczby mieszkańców, Państwowa Komisja Wyborcza ustala na podstawie danych na koniec każdego roku podanych przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

* * *

Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej nadal pozostają także aktualne problemy związane z realizacją przepisów ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przedłożone Marszałkowi Sejmu w piśmie nr ZPOW-500-5/04 z dnia 16 listopada 2004 r.

* Państwowa Komisja Wyborcza udzielała wyjaśnień i przedstawiała opinie na pytania dotyczące stosowania przepisów ustaw wyborczych:

- w sprawie zasad ustalania liczby radnych wybieranych w okręgach wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (art.92 ust.2, 136 ust.1 i 164 ust.2 Ordynacji wyborczej) wskazała, że w przypadku wystąpienia przy stosowaniu normy przedstawicielstwa mandatów nadwyżkowych, mandaty te odejmuje się w tych okręgach, w których najmniejsza jest okręgowa norma przedstawicielstwa, obliczona przez podzielenie liczby mieszkańców okręgu przez liczbę mandatów po zaokrągleniach. Analogicznie dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których tak wyliczona norma przedstawicielstwa w okręgu jest największa;

- w sprawie możliwości jednoczesnego kandydowania na radnego i na wójta (burmistrza, prezydenta) wyjaśniła, że obowiązujące przepisy Ordynacji wyborczej oraz ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta nie ograniczają takiej możliwości wobec osoby posiadającej prawa wybieralności na obie funkcje. W wypadku wyboru na radnego i na wójta – burmistrza, prezydenta miasta – mandat radnego wygasa (art.190 ust.1 pkt 2b Ordynacji wyborczej);

- w sprawie dopuszczalności zgłoszenia przez komitet wyborczy więcej niż jednego kandydata na wójta (burmistrza, prezydenta) wskazała:

Zgodnie z art.2 ust.2 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrz i prezydenta miasta (Dz.U.Nr.113, poz.984 ze zmianami) w sprawach nieuregulowanych tą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr.159, poz.1547 ze zmianami).

W szczególności do zgłaszania kandydatów na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) ma odpowiednie zastosowanie art.98 ust.3 Ordynacji wyborczej, zgodnie z którymi kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów. W powiązaniu z ust.1 tego artykułu oraz z art.8 ust.2 pkt 1 ustawy o wyborze wójta oznacza to, że kandydować można tylko ze zgłoszenia jednego komitetu wyborczego.

Ponadto przyjęcie odmiennej interpretacji przepisów ustawy zaprzeczałoby podstawowemu założeniu wyborów, którym jest zgłaszanie przez konkurujące ze sobą komitety wyborcze kandydatów, na których rzecz komitety te prowadzą agitację.

Dopuszczenie do zgłaszania wielu kandydatów przez ten sam komitet wyborczy prowadziłoby również nieuchronnie do obejścia przepisów określających zasady finansowania kam-

panii wyborczej oraz podziału nieodpłatnego czasu antenowego przydzielanego komitetom wyborczym ;

- wyjaśniając niejasności dotyczące prawa wybieralności na radnego wskazała, iż zgodnie z art. 7 ust.1 Ordynacji wyborczej do rad gmin i rad powiatów sejmików województw prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) przysługuje osobie mającej prawo wybierania do danej rady .Nie mają prawa wybierania, a zatem również prawa wybieralności ,osoby pozbawione praw publicznych lub ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym oraz osoby pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu (art.5ust.2 Ordynacji wyborczej).Odpowiednio ,według art.7 ust.2 Ordynacji wyborczej nie mają prawa wybieralności:

osoby karane za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego oraz osoby, wobec których wydano prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego. Brak z tego tytułu prawa wybieralności trwa od uprawomocnienia się orzeczenia do jego zatarcia;

- w sprawie przypadków działania rady gminy w składzie przekraczającym liczbę radnych określoną ustawowo, wyraziła opinię, że obowiązujące przepisy Ordynacji wyborczej do rad gmin ,rad powiatów i sejmików województw nie dają podstaw do podjęcia działań zmierzających do pozbawienia mandatu radnego wybranego w wyborach uzupełniających w wypadku, gdy po ich przeprowadzeniu orzeczono o nieważności uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu, będące przyczyną przeprowadzenia wyborów. Zgodnie zatem z obowiązującym prawem w takich sytuacjach nie ma obecnie możliwości doprowadzenia składu rady gminy do liczebności zgodnej z art.17 ustawy o samorządzie gminnym. Podobnie brak podstawy do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu obsadzonego w trybie art.194 Ordynacji wyborczej w wypadku, gdy sąd administracyjny orzeka o niezgodności z prawem uchwały w sprawie obsadzenia mandatu radnego, nie zaś o nieważności takiej uchwały – z powodu upływu roku od dnia jej podjęcia .

Państwowa Komisja Wyborcza zgłaszała propozycje rozwiązania tego problemu m.in. w piśmie z dnia 26 kwietnia 2005 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji postulując znowelizowanie Ordynacji wyborczej poprzez wprowadzenie zmian w art.190 i 191 wzorowanych na art. 27 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta .Walorem takiego rozwiązania byłoby ponadto ujednoczenie zasad wygasania mandatów radnych i wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) oraz zapewnienie szybszego rozstrzygnięcia spraw.

Jednocześnie, zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej w wypadku, gdy do zwiększenia składu rady ponad liczebność wynikającą z art.17 ustawy o samorządzie gminnym doszło

w drodze uzupełnienia składu rady w trybie wyborów uzupełniających lub wstąpienia kolejnego kandydata z listy, ze względu na wagę aktu wyborczego należałoby przyjąć ustawowo zasadę utrzymania mandatów zarówno przez radnego, którego dotyczyła sprzeczna z prawem uchwała stwierdzająca wygaśnięcie mandatu, jak i przez tego radnego, który objął nieobsadzony mandat. Przepisy Ordynacji dopuszczają zwiększenie składu rady ponad liczbę wynikającą z ustaw samorządowych np. w wyniku zmian w podziale terytorialnym państwa (art.197 ust.1 pkt 2i 3 oraz ust .4 Ordynacji),nie jest to zatem sytuacja nieznaną prawu wyborczemu.

- w sprawie możliwości kandydowania na radnego obywatela Unii Europejskiej zamieszkałego w Polsce wyjaśniła ,że :

Obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim na podstawie art.7 ust.1 w związku z art. 6a Ordynacji wyborczej do rad gmin ,rad powiatów i sejmików województw posiada prawo wybierania i prawo wybieralności w wyborach do rady gminy, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, stale zamieszkuje na obszarze tej gminy i został wpisany do stałego rejestru wyborców w tej gminie. W celu wpisania do rejestru jest on obowiązany, zgodnie z art.11 ust.8 i 9 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu (Dz. U. z 2001r. Nr 46, poz. 499 ze zm.) nie później niż 30 dnia po zarządzeniu wyborów złożyć w tej sprawie w urzędzie gminy wniosek oraz deklarację zawierającą informację i dane niezbędne do wpisania go do rejestru .Warunek przewidziany w art.6 ust.1 i 6a Ordynacji wyborczej do rad gmin...,obejmujący obowiązek wpisania się do rejestru na 12 miesięcy przed dniem wyborów został na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lutego 2006r. uznany za niezgodny z Konstytucją i nie obowiązuje .

WYMIANA DOŚWIADCZEŃ, UPOWSZECHNIENIE PRAWA WYBORCZEGO

- * Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej sędziowie A. Mączyński i T. Żyznowski na zaproszenie Centralnej Komisji Wyborczej Ukrainy, obserwowali przebieg wyborów deputowanych do Rady Najwyższej Ukrainy i organów władzy lokalnej, które odbyły się w dniu 26 marca 2006 r. Wizytowali lokale głosowania, zapoznali się ze sposobem wizualizacji wyników głosowania, spotkali się z członkami Centralnej Komisji Wyborczej Ukrainy.
- * W dniach 16 -21 kwietnia 2006 r. delegacja Państwowej Komisji Wyborczej – sędzia A. Kisielewicz i sekretarz komisji K .Czaplicki na zaproszenie Komisarza Wyborczego Królestwa Tajlandii uczestniczyli w obserwacji wyborów do Senatu Tajlandii oraz w seminarium naukowym poświęconym problematyce prawa wyborczego i wymianie doświadczeń praktyki wyborczej . Na seminarium delegacja nasza zaprezentowała polski system wy-

borczy i doświadczenia, które zostały przyjęte z dużym zainteresowaniem przez uczestników.

- * Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej sędzia F. Rymarz, członek PKW sędzia S. Jaworski oraz sekretarz Komisji K. Czaplicki na prośbę Fundacji Solidarności Polsko – Czesko - Słowackiej spotkali się w dniach 21 marca i 30 marca 2006r. z grupą studentów z Ukrainy, Białorusi i Kaliningradu; spotkanie poświęcone było rozwiązaniom polskiego prawa wyborczego.
- * Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki uczestniczył w dniu 31 marca 2006r. w posiedzeniu zarządu Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Centralnej i Wschodniej Europy (ACEEEO), które odbyło się w Bukareszcie (Rumunia). Omówiono kierunki i organizację pracy w 2006r. i założenia na 2007r., między innymi problematykę zasad międzynarodowej obserwacji wyborów.
- * Sekretarz PKW uczestniczył w dniach 3 i 4 kwietnia 2006 r. w konferencji naukowej na Uniwersytecie Rzeszowskim, poświęconej systemom wyborczym do parlamentu w wybranych państwach europejskich .
- * W nr 4 miesięcznika szczecińskich środowisk prawniczych „In gremio” jest opublikowana obszerna rozmowa na tematy wyborcze z sekretarzem PKW K. Czaplickim .